

ARGIA

1982-Otsaila 28-XLVgarren urtea 925 zenbakia 75peza

*Maurizio Elizalde eta Felix Iriartek
diska berria laster*

**«Frantzikaldeko» musika
ederrago da**

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-
an helbideratze hutsez lor ditzakezun
abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe
lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarainoko presta-
menak lortu
- Zure diruari interesik erren-
tagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak go-
zatu: VISA txartela, Bidai-Txeke-
ak, Gasolina-Txekeak, etab.
- Ibilaldi babestuetan lehentasuna
izan
- Sariaketa eta zozketa berezietan
partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan
Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta
balia zaite abantaila eder hauetaz.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

«Terrorista damutuentzat» lege berezi bat ateratzeaz asko ari da hitz egiten Espainia mailan batez ere. Eta gehiago hitz egingo de ETA PMaren azken zatiketa BELTZAK horren zenbait gora-behera aztertzen ditu.

Ipar Euskal Herriko ikastolen arazo izugarriek leku berezi bat dute gure astekarian. Askok dugu jokoan euskaldun guztiok SEASKA jasaten ari den ezinarekin. Xalbardinek kontatzen digu zertan bukatu zen Mitterand-i egin zioten bixita, eta SEASKA berak azaltzen dizkigu bere prolemak.

NON ZER

2 Aste giroa

POLITIKA

4 BELTZA:

8 Mitterrand-enganantz ibilaldia

9 Ttanttaka

10 Herriko plaza

13 Sendabelarren benetako tokia

14 Besteena

15 Izan ere

ERREPORTAIK

16 TXUSTARRA kolektiboarekin hizketan

20 MAURIZIO ELIZALDE: «Frantzikaldeko aideak ederrago dira»

24 Iparraldeko kronika

26 JON URRUJULEGI

KULTURA

28 ELHUYAR: Hamar urtetako akrazia ordenatua

30 SEASKA

32 «Mendiak-1» liburua dela eta

34 L. M. BANDRES: Asimov dela eta

36 Zinema kritika

37 Bertsoak

38 Jo... adarra!

39 Argazkinobela

40 Azkenekoa

Urteak daramazkite Maurizio elizalde eta Felix Iriartek Euskal Herriko bazterrak gozatzen, bere txistu eta atabalaz. Arizkunetan izan gara haiekin, bere baserri ondoan pieza edarra jo dizkigute,... eta hau dena kontatu.

Jendea erruz ari da biltzen AMURIZA bere bertso jaialdietan, LOPATEGI eta bien artean eginen eta botatzen dituztenekin, IPARRAGIRRE zaharrarekin duten bertso saioa doakizue hemen. Gauza eskasagorik eskaini zaio bere ehun urteurrenaren aitazkiarekin.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.
Zuzendari kazetaria: Koldo San Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uria, Xalbardin, Jon, Xabier Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mikel Antza, K. Argiñano, «Astema», Joxe Azurmendi, B. Bakai-koa, «Beltza», R. Castellano, Carlos Donoso, Mikel Hernandez

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino Iraola, Julen Kalzada, Pello Lizaralde, «Mendiaga», «Murumendi», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Joseba Sarrionandia, «Trikuharri», «Txillardegi», Jon Urrujulegi, «Xinaberri».

Marrazkilariak: Antton Olariaga, Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Arturo, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugarteburu, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea etxea, behe. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99

HARPIDA SARIA

Normala 2.500 pta.

Laguntzazkoa pta.

Estatutik

kanpo 3.500 pta.

Airez 5.400 pta.

Ale bakarra 75 pta.

Liburuak

EUSKALTZAINDIARI EPAIKETA, Laitegi'tar Bixente eta Onatibia'tar 256 or., 500 pta.

Joan den astean aurkeztu zen liburu hau, eta gai horrekin, zaila izanik ere, harritu egin gaituela aitortu behar dela eta, Euskaltzaindiari epaiketa egiten

diote egileek, jakina —eta defentsarako aukerarik gabe— errudun kondenatuz. Epaiketa baten paper guztiak asumitzen dituzte egileek —fiskalak, abokatuak, epaileak—, testiguena ezik. Testigutza hartzen dituzte deklarazioak hartzen dituzte, tartean Vizcaino Casas idazlea edo KAS enakumeak ere ageri direla. Izurte, iazleko nahaste-horristea, haina oso ondo bideratua, hori bai. Tesiak fragatzeko erabilitako demagogia oso ondo bideratua, moduan. Agian, izan dezakeen gauza on bakarra, beraiek deitzen «el batua», beraiek liburu batetan biltzea izan daiteke. Besterik gabe.

EUSKALTZAINDIARI EPAIKETA

KIROLKIDEA, Elkar, 156 or., U.Z.E.I.: Elkarr, 156 or., dohain.

Denboran apur bat ahan-tzirik daukagu Iribar atezain euskaldunari eginko omenaldia. Handik jasotako sosekin, eta beste guz-tzen artean, KIROL HIZ-TEGI baten egiteko enkar-gua eman zion UZEI-ri Jose Angel Iribarrek. Lan horren lehen zati bat hiztegi oso era txukun batez argi-taratu ere. 15.000 ale atera dira, eta guztiak ikastola eta ikastetxeen artean bana-tuko dira debalde. Hori di-egokia! Berririo ere txaloak jaso beharko ditu Iribarrek, baina ez balaioak gelditzea-rik ere, noski, hiztegia burutu duen lankideentzat.

CARNAL EN ALAVA, Juan Garmendia Larrañaga, 141 or., 475 pta.

Juan Garmendia Larrañaga tolosar dugu, eta nor egokiagoa tolosar bati baino gaia ihauteria baldin

bada, igaroberria dugun ihauteria. Horretaz gain-eraz, egileak enologiaren jakituria kontutan, dudarik ez dago liburuaren merezi-duten horietakoa dela. Ma-mia begiratu ondoren, dudu-guztiek ihes egin digute: Araban ihauteriak zein for-matan eta zein tokitan eman den jakiteko gida-li-buru erabilgarria benetan. Herri herri eta poliki hor-nitirik, ihauteri horien be-rr ematen digu Garmendia Larrañagak. Eskergarria hain guxi ezagutzen den alor bati buruz.

JESUS DE GALIN-DEZ, Pedro de Basaldua; Ereintza, 130 or., 375 pta.

Haseerako galdera bat, jakina: Nor izan zen Jesús de Galindez? Azpitiulua (liburuarena, noski) hala-koa da: «El delegado vasso victima de Trujillo». Eta horrek dagoeneko bi gilta-ri ematen dizkigu. Bata, Atzerriko Eusko Goberna-reen ordezkari zela. Gerra-teen eta gero, eta Estatu Ba-rrun ordezkaria. New Yor-ken desagertua eta Domini-cako Errepublikaren Truji-jen eskutan hilda izan zela. Bere heriotzearen berri ze-goz. 1956. an geriatu zen argitalpena hau bigarren abertzale haren bizitzaz eta gitasunik eskaintzeaz eta egina dago.

dar honen izenburua euska-raz, eta izenburuakatalane-raz badator ere, edukia ge-hienbat espainieraz dator. Hasiberria du bere abiadur-a, eta bi gai nagusirekin aurkesten zaigu. Lehenen goa «emakumea eta gerra» izenburuaz datorkigu, ber-tan OTAN eta nukleariza-zioaren arazoa ikusiz de-larik. Ikuspegi interesga-ten duen jakiteko. Bigarren gai nagusia, lehenengoa be-zain interesgarria, «Elizari epaiketa» da, beti emaku-mearen zapalkuntzarekin

POURQUOI
demandons
LE RETRAIT
DES TROUPES

IRLANDE, pourquoi nous demandons le retrait des troupes.

ANDE,
 demandons le
 troupes.
 Irlandari buruz argitaratzen den aldizkari hau eta edizioa frantsesez emana dago. Frantzia zehar «Irlande Libre» izeneko Elkartek dituen organoek argitaratzen dute, eta honako puntuak alde borrokariak dira: Guduak britaniarrek Irlandako herriaren autodeterminazioaren alde eginak dira. Horiek dira aldizkari honen puntuak, aldi berean inongo erakunde nazionalerdi politikori lotuak ez daudela esaten dutelarik.

lonua jakina. Oso azterke-
ta politik azaltzen ditu az-
ken honetaz. Ikusgarria
orokorrean.

ELGAR, 1981.ko aben-
dua, 325. zenbakia, 5 F.
12 urte daramatza d
anek lanean, et
zhiago
dugi

42 urte daramatza aldiz-
guzkarri gehiago emateko
zera esango dugu: Parisko
euskaldunen hilabetekaria
dela. Egunkari formatoan
baina askoz txikiagoa. Al-
dizkari osoan zehar «eus-
kaldunei euskaraz» errepi-
kaizen digute hutsen dator.
Ohitura txarrak, baster
guztietan berdin. Gaineran-
izekoan, informazio luze pare-
rra elkarrizketa luze pare-
batekin tariekatz aurki-
tzen dira.

DONES EN LLUITA,
1981.ko urria, 1. zenbakia,
150 pta.
Emakumeak borroka
eta aldizkari ko

«Emakumeak borrokan»
hizateke aldizkari katalan-

otsailak 28 martxoak 7

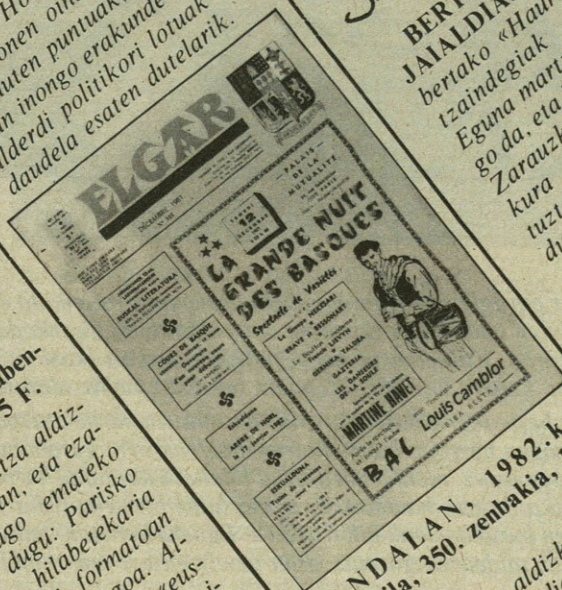
JAIALDIAK

ERTSOLARIEN
DIA. Zarautzen eta
Haurkaris» Haur-
antolatuerik
en 7a izan
dutenet
tale

~~JA: ALDIK~~
ERTSOLARIEN
DIA. Zarautz
Haurkari
an

BERTSOLARIEN
berriak «Haurkari» Haur-
tzaindegiak antolatutik
Eguna martxoaren 7a izan
Zarauzko Zinema Pilotale
kura zuzendu beharko di
tuzte haien urratsak. Or
duari dagokionez, aldiz
arratsaldeko 5etan emangi
zaio hasera emanduari
Gaiartzalea Abel Munia
tegi, eta parte hartuko du
ten bertsolariak: Amuriza
Lopategi, Enbeita, Agirre
Lasarte, Eixebarnia.

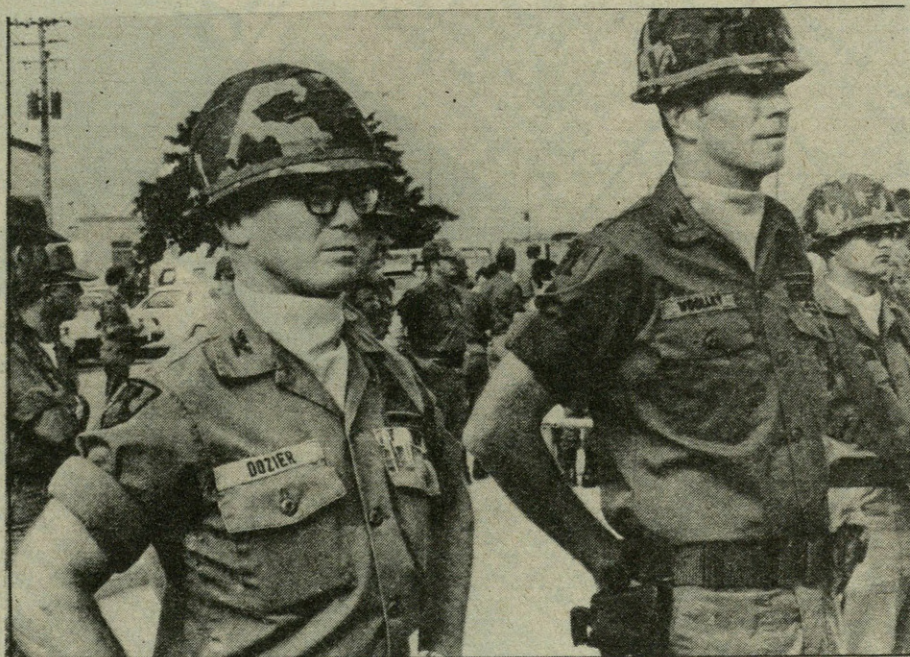

ANDALAN, 1982.ko
otsaila, 350. zenbakia, 100
pta. Aragoiko aldizkari
Argenren aldia ha
uzpalau eta

LAN, a, 350. zenbaki

Aragoiko aldizkari ho-
nek bigarren aldia hasi zue-
netik hiruzpalau zenbaki
kaleratu dira, eta orain arte
ez badugu aipatu leku fal-
taz izan da eta ez beste edo-
zergatik. Guretzat beti izan
bait da inportantea ANDA-
LAN. Aragoiko lurralde-
tan, eta ikuspegi aurrerakoi
baten dago egiteko, eta hu-
tsune hori betetzen beti

dozier, iglesias eta terrorista damutua

Dozier eta Iglesias askatuak izan direnean, irratiek eta egunkariak gehien errepikatu duten analisia aski pobrea da: poliziaren efikazia da, batez ere, baloratzen den faktorea. Zalantzarik gabe, poliziak zerbait ikasi egin du borroka honetan, eta askoz hobeto hornitu da, nahiz teknikaz nahiz ulermenaz.

Baina beste ikerle batzuek, talde harmatuen barne arazoak arakatzuz, Mendebaleko Europan borroka harmatuaren moldeak bere garaia bururatu duela esaten digut. Beren ustez, molde hau antzua bilakatu da: talde harmatuek eta gizarteak zituzten elkarbideak hautsiak dira, eta talde barneko liskarrak eta auziak militanteen lehen buruhausteak bihurtu dira. Egoera honetan, militante asko desmoralizatu da, eta taldearen gorputz osoa usteltzen ari den minbizia hedatzen hasia da.

Bi gertaera kezagarri

Italian eta Euskadin, askapen hauen funtsezko oinarria aski berdina da. Bietan, erditik hautsiak eta kinka gaiztoan diren taldeak izan dira kolpátuak. Brigada Gorrietan, bi tendentzia nagusi da gaurregun: Estatu eta sistemaren aurkako borro-

ka harmatua talde gogor eta hetsi baten bidez aurrera eraman nahi dutenak, eta taldearen itxidura hautsi nahi dutenak, masen oinarritzko borroketan puntualki parte hartzeko. Diotenez, bahiketa lehenek egin zuten, eta haiengana heltzeko informazioak bigarren taldearenak atxilotuz eta interrogatuz lortu zituzten po-

liziek. Ez da erraza holako nabarduraz osoki jabetzea; baina argi ikus daitekena zera da: lehenik, taldearen barne hausturak erraztu duela polizien lana, eta, bigarrenik, haustura honen oinarritzko jatorria dela masekin elkartzea eta borroka harmatuaren jarraitzea elkarrekin eramateko dagoen zailtasuna.

Gurean, ongi dakigu politiko-militarrak zatikatuak eta elkarmokoka ari direla. Kontrajartze hori dela merio, poliziek izan al dituzte erraztasunak gauzak jakiteko eta arrakastak lortzeko?. Esamesa asko, eta sobera, entzun dugu. Esamesak direnez gero, bego balizko karriketan ondorioen enparantza... Baina, berriz ere argia dena, taldearen barneko haustura da. Eta haren arrazoina, hemen ere, borroka harmatua eta gaurko politika nola uztartzea da. Noski, Euskadiko Ezkerraren politika baketsu erreformistak ez du zerikusi handirik Brigada Gorrietako espontaneistek proposatzen duten egokitzearekin; baina interesatzen zaiguna, bereziki, borroka harmatua praktikatu dutenen barne eboluzioa dugu. Eta eboluzio honen esistentziak pentsarazi behar gaitu.

Terrorista damutuen alde eta kontra

Gurean, oraindik, ez dira publikoak damutuen aitorketak eta analisiak. Italian eta Alemanian, berriz, ugari. Idazle eta ikerle askok idatzi du haien alde eta haien aurka; eta idazle horien artean asko izan da, eta da, gure irakurketa ezkertiarren profeta. Fenomenoaren garrantzia ikaragarria da, benetan.

Neri dagokidanez, tripak mintzazten nau. Ezin ditzaket jasan sariak eta barkamenak lortzeko zeruaz tipula egiten ari direnak, aintzineko ideiak lohian zikinduz, aintzineko lagunak salatuz eta laidotuz. Baina, berriz, guziz ulergarriak eta begikoak zaizkit inor salatu gaberik arrazoin etiko eta iraultzaileengatik baztertu direnak. Hau da: batzuentzat, gaurerungo talde harmatuen dinamika, kontradiktorioa gertatzen da lehenengoan helburu iraultzaileekiko. Bi gauza azpimarratzen dituzte. Lehena, taldeak beste jokamoldeei buruz duen jarrera. Haien ustez, taldeak berea bezain gogorra ez diren beste borroka moeta guziak mespreziatzen ditu; Estatuarekiko borroka partikular eta zuzen batetan sartzen da, eta besteen gainean erortzen diren ondo-

rioetaz desaxolatzen da. Hitz batez, talde harmatuaren estrategia ez da gehiago herri borroken eremuan partaide izatea, baizik eta Estatu-taldea dinamika zuzenean ihardutea: Estatu ahultzen edo taldea azkartzen duen ekintza zaio interesatzen, eta herri borroka ez dira kontutan harturik dialektika honen barnean ez bada. Taldeak utzi dituztenentzat, dialektika honen efikazia politika, eragin iraultzailea, ez da horren nabaria eta diskutaezina; eta, berriz, ekintzen ondorioek herri borrokek behar dituzten askatasun guneak estutzen eta murrizten dituztenean, talde harmatuaren dinamika propioa kaltegarria bihur daiteke. Herri borroken askatasun guneen arazoa eztabaidagarria da, eta, behar bada, talde harmatuaren eginkizunaren lehen premia, bestea baino inportanteagoa izan liteke. Problemaren funtsa da talde harmatuek ez dutela nahi

arazo honen esistentzia onartu ere. Haien autosufizientzia iraultzailea, besteen mespretxua bihurtzen da hola hien hien isolamendu kaltegarriaren frogantza nagusia.

Bigarren gauza, taldeko barne dinamika da. Bizi gogorra, arriskua eta isolamendu politikoa uztarzen dira, barnean erakunde hierarkiko eta larderikoak sortzeko. Disziplina ez da soilki beharkizun bat, injustizia eta zuzengabekeriaren estakurua baino. Urrungo Japonen gertatutako kontu-garbiketa odoltsuak hasiak omen dira Europan. Eta barne atmosfera astun eta desatsegina da, joandakoentzat, arrazoin nagusi bat: ezin iraultza egin daitekeelako iraultzaileen arteko harremanak autoritario eta ustelak bihurtzen direnean. Lanmoldeak holako egoera sortzen badu, lanmolde hori kritikatu eta, menturaz, abandonatu egin behar da.

Berea egin al du European «terroismoak»?

Inork ez dezala pentsa artikulua hau borroka harmatuaren gupidagabeko kondena dela. Estatuak eta sistemak egindako bortxakeriak jarraituko dueno, kontra altxatzen direnak izango dira ere; oinarritzko egoera hau ezin dezakegu inoiz ahaztu, eta borroka harmatua hautatzen dutenen arrazoiak ez dute, zapalkuntzak iraungo dueno, beren berezko funtsa galduko.

Baino minoria baten borroka harmatuak ez du berez doakion gizarte abegi aldaezin bat. Historiak ederki erakusten digu holako taldeak etengabeki agertzen eta desagertzen direla, eta gizarteak eskaintzen dien laguntza (edo kondena) aldakorra dela momento historikoaren arabera. Momentoko esannahia da hemen aztertu nahi dudana.

Mendebaleko European, Harmada Gorriak Alemanian, Brigada Gorriak Italian, eta beste talde batzuek, oso garrantzi handia hartu dute kinka ba-

tetan. Orain, berriz, egitate eta faktore berriak agertzen ari dira. «Terroismoak» berea egin duela aldarrikatzen digutenek gauza ezberdinak azpimarratzen dizkigute; haien ustez, deskonposaketaren ezagubide hauk dira ustelketa osoaren aintzindariak. Estatua gero eta azkarrago da: talde harmatuen ekintzak ez dira aski indartsuak sistema hausteko, baina sistemari ematen dizkiote estakuru ederrak gizarte kontrola gehitzeko; hau dela eta, kontrol honek izorratzen dituen herri mogimenduek kritikatzeko dituzte haiengan horren gutxi axolatzeko diren talde harmatuak; eta, mogimenduetatik moztutak eta polizia basaki lasterkatuak aurkitzen diren taldeak, uzkuertzen, ixten eta gogortzen dira, isolamendua emendatuz eta barne hierarkia eta bortizkeria trinkotuz.

Hona hemen Europa honetan dabilen analisia. Egia ote? Historiak erakusten digu ere bai, garai batetan apalduak gertatzen diren borroka harmatuak berriz ageri direla. Halere, askotan ez dira aintzineko mol-

deei atxikiak gelditu ziren iraultzaile zaharrendik birsortuak: zapalkuntzak eta herriak, beren etengabeko dialektikan, egoera berriari zihokion borroka berria sortu zuten.

Eta Euskal Herrian?

Gurea Europako ipurdia dela diote batzuek, eta han gertatzen dena guregana heltzen dela hamaika urte pasa eta. Filosofia merkea egin gaberik, egia da, nere ustez, frankismoaren azken urteek dinamika berezia eman zigutela, eta European gertatzen ari den etsipenari buruz urte batzuen aurreapena (edo atzerapena?) eman digutela. Espainia europear moldeetan sartzen bada, egokitzearen prozesuak eramango gaitu, iraultzaren heinean ere, nahi ez dugun egoera hits batetara.

Baina bilakabidearen zentzua ez da oraindik guziz garbia. Lipperheidere-na horren ederki egin duten etatiarrek beste gauza bat esango digukete: Euskadi dela European iraultzaren aintzindaria, eta beren borrokaren jarraipenak adibidea eta eredu ematen diela besteei...

Azken funtsean, halere, egin behar dugun galdera hau da: hemen dagoen moldeak, ETA herriaren arteko harreman eta ekintza banaketan moldeak, iragan denboretako azken hatsa dugu, edo etorkizunaren okupu dago oraindik?

Politiko-militarren krisiak, menturaz, European gertatzen ari datekeena gurean sartzen ari dela iragartzen digu. Nik, moldeak agortzen ari dela pentsatzen dut. Holan izan ala ez, kanpoan eta barnean ikusten ari garen gertakariak pentsa dezagula eskatzen digute. Moldeak berea egin behar badu, zerbait atera egin behar dugu haren segidaz. Duda gaberik, ezin onar dezakeguna da molde iraultzaileen ahitzeak molde erreformisten egokidura suposatzen duela. Sistemarekiko etsaigo amorratua utzi gaberik, masen borrokekin egikorki uztartuko den jokamoldea dugu gurea. Eta formulak, hitzak, gihartu behar dira lehenbailehen.

Beltza

(Foto Enbata)

miterrand - enganantz ibilaldia: jarraitu beharra

«IKASTOLA, HERRI ESKOLA» lemapean SEASKAk antolaturiko kanpainiaren berri, ale honetan bertan ematen da. Halere, Miterrandek Landasetan daukan egoitzara egin beharreko itzulia aipatzen bada ere, oraingo honek horren berri ematea nahiko luke bereziki. Azken finean, aldeztu aurretik postaz igorritako dossier beraxe bere eskuetara zuzenki helaraztea zen beste batzuren artean itzuli horren arrazoin nagusia.

Goizeko hamarrek aldera egin zen bilkura Baionan. Hirurehun bat kotxe eta mila eta berrehun bat euskaltzalek parte hartu zuen delakoan.

Karabana eginaz egin zen Miterranden etxerunzko hurbilketa eta bide guztian poliziak ikusten ziren bide bazterretan. Kotxeak, sloganaz jantzirik zarata atereaz abiatu ziren. Soustons izeneko herrian gelditu eta zerbait jan ondoren berriz abiatu.

Bizpahiru kilometro falta zirela, poliziak bidea moztu eta oinez joan behar izan genuen. Kamioneta baten gainean, Miterranden itxurazko panpin bat zeramaten aulki batetan eserita eta poliziek ken arazi ziguten.

Inguruko basoa ere horrelako piztiez beterik zegoen, perretxikoak balira bezala, hantxe, gure gainetik manifestapenetan hain ezaguna dugun elikoptero hotsa entzuten genuelarik.

Esan bezala, bertan geldi arazi gintuzten eta SEASKAko ordezkariatzat komisió bat errezibitua izan zen. Mitterranden emaztea izan zen informalki komisioko partaideekin mintzatu zena.

Bitartean, euripean jendea zain. Ekarríko ez ziguten erantzunaren zain hain zuzen. Okzitanoak ere tartean zeuden. Musikarík ere ez zitzaigun falta, xirulariak, soinujoílea eta bibolinaz osaturíko taldeen musika entzuteko aukerarik izan bait genuen. Han ikusi genituen bertsolariak, kantariak, idazleak, e.a. Aipatzekoa, jendarmeak jasan behar izan zituen haurrengandík zetozen galdera zorrotz bezain zuzenak.

Eskatzen dena, eskoletan euskara irakastearen eskubidearen gain euskara irakasteko ahalmena da. Betíko leíloa eta arazoa. Alde horretatik, sozialisten gobernu berriak ez du aurre-rapausurík eman nahi. Orain artean erakutsitako jokamoldea, aurreko eskuindarra da, hots, okupazíonea indarrez deuseztu, igorritako dossierari erantzunik ez, presidentearen

(Foto Enbata)

egoitzara eginíko manifestapena, indarrez geldierazi elíkoítero eta guztí...
Bai, gobernu berriak metodo zaharrak. Oraindik printzípioak díra ez-tabaidatzen dírenak: euskaraz irakasteko eskubídea, estatuaeren híz-

kuntz menperatzaílearen babesá, e.a. Hastapenetañ gaude. Ez dugu ahaztu behar, gobernu sozialista erreforma-zalea, frantsesa dugula. Hortík aparte ez du boterea osókí bere kontrol-pean —banka, multinazíonalak, polízia, ejerzítóa, merkatal harremanak, e.a.— eta hor baduke aítzekí-maitzekítan arítzekó ahalmena. Jaunak, políkí, zeren... Horrela ez, zeren... Gobernu honen jarrera polítíkóak ez du berez arazóá konponduko, burrukak ez badu jarraitzen eta kontraesanak garbíkí agerrazten ez badíra. Heuren buruak presíonaturík aurkítzen dí-tuzten erañ erantzungó dute.

ESPAÑA GRANDE Y LIBRE
FRANTZIAN LEGALITE
BIAK ZULO BERDINEN
ERORIKO OTE?
ERORIKO OTE?
FRANTZIAN LEGALITE.

Burrukaren trena, trenbideratu nahi du norabíde garbí batetara hel dadín, baina oraindik horretañ dago aferra.

Xalbardin

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK

helbidea

HERRIA

PROBINTZIA

KONTU HONETATIK KOBRA EZAZUE NIRE
HARPIDE-SARIA

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

ZENBAKIA

Sinadura:

ARGIA

k/Virgen del Carmen z/g

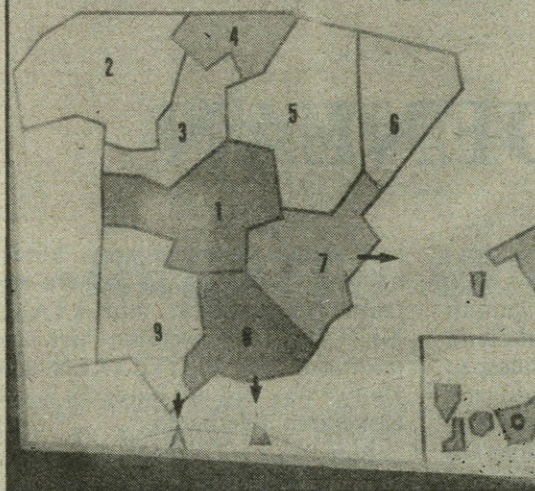
Ramonenea behea

T: 283399

Donostia-12

1

CODIGO POSTAL ESPAÑOL (DIVISION EN ZONAS)

- 1.º Centro, que comprende las provincias de Madrid, Toledo, Ciudad Real, Cuenca, Guadalajara y Cáceres.
- 2.º Noroeste, que comprende las de León, Zamora, Oviedo, La Coruña, Lugo, Orense y Pontevedra.
- 3.º Castilla, que agrupa las siguientes: Valladolid, Palencia, Burgos, Salamanca, Ávila y Segovia.
- 4.º Norte, que afecta a las de Vizcaya, Guipúzcoa, Alava y Santander.
- 5.º Aragón, conformada por las provincias de Zaragoza, Huesca, Teruel, Soria, Logroño y Navarra.
- 6.º Cataluña, que reúne las de Barcelona, Tarragona, Lérida y Gerona.
- 7.º Levante, formada por Valencia, Castellón, Alicante, Albacete, Murcia y Baleares.
- 8.º Andalucía Oriental, que incluye las de Granada, Málaga, Jaén y Almería.
- 9.º Andalucía Occidental, que abarca las de Sevilla, Huelva, Cádiz, Córdoba y Badajoz.
0. Canarias, integrada por las de Las Palmas, y Tenerife.

SANTANDER NAFARROA BAINO NAHIA-GO ARAGOIEN BESTE EUSKALDUNEKIN BAINO HOBETO

Laster ezarriko omen du Espainol estatuko Posta edo Korreos-ek beste kode berri bat. Hau da, denbora gutxi barru herriaren eta probintziaren ondoren errejioaren zenbakia ere jarri behar-ko duzu, gutunak azkarrago iritsi daitezen. Ea hola ARGIA ere garaizago heltzen zaizuen.

Begira ordea zenbaki eta izenei. «Número 4. Norte. Afecta a las provincias de Vizcaya, Guipúzcoa, Alava y Santander. Número 5. Aragón. Conformada por las provincias de Zaragoza, Huesca, Teruel, Soria, Logroño y Navarra».

Ondo goaz, ondo. Normalizapen politikoaren bidean urrats garrantzitsuak ematen ari gara.

2

A ZE KRISTAUAK DEMOKRISTAUAK!

Napoleón Duarteren gobernuari beren sostengua eskaintzea erabaki dute Europako demokristauak beren azken bileran. Ez dute begi onez ikusten talde iraultzaileak Erdiameriketan hartzen ari diren indarra, Mendebaldeko blokearen indarra erditik zartatzen duelako, non eta Iparmerikatarren muturren aurrean.

Nahiko lan zaila hartu dute Europa eta Ameriketako eskuindarrek. Bai demokristau zaharrek eta baita egungo eskuin berriak ere, ikusten dugu ze sistema politiko duten gogozko: Ta hor sortzen da koxka: Venezuela ez dela Amerika osoa, zihur aski ezkerraren indarragatik baino gehiago agintari eskuindarrek agertzen duten salbajeke-riagatik. Eta ezin lortu sistema parlamentario itxurazkorik eraikitzea.

Napoleón Duarte sostengatzeko asmo horretan EAJ-PNV ere tartean dago, bera ere Demokristauen taldekoa delako. Eta zail egiten da, hemen ikusi eta ikusten direnekin, jeltxideak Salvadoreko triskantza ikaragarria justifikatzen ikus-tea. Hemen baburik haundienak ere bai bait daki Arregi nork hil zuen, eta baita Romero artza-pezpikua ere nork garbitu zuen.

Romero gizajoa baino kristau hobia izango da, agian, Duarte presidentea.

3

IRULEGIKO HERRI IRRATIA

Hori da hain xuxen Ipar Euskal Herrian sortu den hirugarren irrati euskalduna, Adur Irratiaren eta Gure Irratia deituaren ondoren. Hirulegiko Herri Irratiak 93'2 megahertzetan emitituko du eta Donibane Garaziko kantonamenduari zuzen-dua dago bereziki.

Jadanik hasiak dira lanean eta 12,30 etatik ordubata t'erdia arte aritzen dira, ordubetez, Garazi-Baigorri herrialdeko berriak kontu kontari.

Euskarak izango omen du lekuri garrantzitsuena beren emankizunetan, herrialde horretan oraindik ere euskara eruz egiten delako. Denboraz, irratsaio luzeagoak emateko asmotan dira eta beren lana talde hauetan banatu dute: kultura, kirolak, sozial mailakoak eta haurrentzakoak.

DAGOENA, DAGOEN DAGOENEAN

Zeruko Argia-ko jaunak:

Berandutxu bada ere, aspaldi honetan argitaratu izan dituzuen artikulu batzuen euskera dela eta, zer-bait minduta, jarraian datorkizuen kritika hau zuenganatu nahi nizueke:

Lehenengo artikulua aspaldikoa da, 911. zenbakikoa, eta Real Sociadadeko «Gaztelu» futbolariari egin-dako entrebista bat duzue: beronen hasieran, sarrera bezela, entrebistagi-leak hainbat zehetasun ematen dizki-gu Gazteluren hizketaz: «**Naturalki, hasieran zegoen esan beharra zukan egin ondoren, gaian sartzearekin batera Bergarako hain berezia den euskalkian hasi zaigu hikan mintzo.**».

Nik, hau irakurritakoan, neure barrurako esan nuen: «**kontxo, ikusi daigun zelango itano berezia darabilskun morroi honek.**».

Baina orria pasatu eta hara non hasten zaigun Bergarako morroskoa euskara batu akademikoan, barra-barra hasi ere.

Ni neu beti izan naiz edozein entrebistatan, edonongo euskalkitan izanda ere, pertsonak diotena DAGOEN DAGOENEAN errespetatzearen alde, ortografia gaurkotu batez, jakina. Beraiek jakingo dutelako

zer dioten batetik, eta aldatzeak dakarren ARTIFIZIALITASUNagatik bestetik. Zorritzarrez, hau gaurko euskal prentsaren ohizko batukeria dugu, «Oh Euzkadi»-ren salbuespen goragarritik at. Eskutitz bat idazte-kotan egon nintzen, baina tira, aldiz-kariaren ale mamintsu asko kaleratu ziren harrezkero, eta «ur joanari pre-sarik ezin leio» pentsatu, eta utzi egin nuen.

Zein izango zen nire harridura 922. azken alean literaturazko artikulu bat Iêsu Laurhuretako izenpe-turik Lapurdiko euskeraz irakurri nuenean: nik ez deritzot txarto, berak hala nahi badu...

Eta ale honetan bertan aurkitu nuen hona idaztera azkenez bultzatu-ko ninduen artikulua: Zuberoari bu-ruz zelarik, zuberotar gehienen esa-nak bertako euskalkian zeuden poli-to-polito jasoak: ondo iruditzen zait hau ere, lehen esandako arrazoienga-tik. Eta orain, bizkaieraz: «**Baina jau-nak, guk dinoguna ezer aldatu barik argitaratu dagizuen, akaso «r»-a zin-tzurrez ahoskatu behar dogu, ala biz-kaitarron errua ete da, gure euskera-ren zatarraren zatarraz zuen luma errukituek Batura aldatu behar dabe-la?**»

Zuen jokabidea ez da, zinez dio-tsuet, oso-osokoa. Eta ildo batetik

jotekotan, lehenengoaren aldeko nauzue: **elkarrizketako euskera min-tzatua errespetatu, ASKATASU-NEZ jokatu, euskeraren bizitasun, jatortasun eta BIZITZAREN alde.** Hau ez doa euskara batuaren aurka, **euskeraren alde** baino.

Bide batez eta aukera probetxatuz, bizi-ori zoriondu nahi zaituztet gero eta hobe den Argia-ren ardura «egoskorrean» zaudetenok, Benetan. Eta parkatu tonoa garraztxoa izan bada.

Zuen irakurle zintzoa:

JOAKIN DE PEDRO

ARGIAREN OHARRA: Lanean ez dugu beti asmatzen ARGIAkook eta milesker zuk gure akatsak zintzo oharterazteagatik. Baina: 1) Jesú Laurhuretakoak lapurtera klasikoa erabili nahi du, Krtwigen haritik; eta gainera bizkaitarra da. 2) Zuberoako erreportaian hamar puska ere ez dira zuberoeraz daudenak; besteak euska-ra batuaz daude, nahiz eta zenbait al-diz Zuberoako kutsuz izan (haboro, etab) e) Bizkaieraz gehiago agertuko da Bizkaiko (ez Bilboko) elkarrizketa gehiago atera ditzagunean; hau da: ARGIA Bizkaian orain baino azpiegi-tura hobe edukitzera inoiz heltzen bada.

askoren arteko negarra eta lotsa

Betiko arazoaz natorkizue. Betiko eritzi eta ostiritziak jaurtikitzera. Hustutzera. Askoren arteko negarra eta lotsa urriago eta jasangarriago izaten bait da maiz.

Sarriritxotan galdetu izan diogu geuron buruoi arraza ostil honek ba ote duen kexatzeko eskubiderik. Etxeko sukaldeko baldosa gaina kakaztu eta kanpotik krabeliñak ekarri nahiean gabiltzanok, ba ote dugu ezerren eskatzeko eskubiderik? Ba ote dugu zerbaitetan kexu izateko baïmenik?

Euskararekiko hutsegiteetaz ari natzaizue, bai. Bukagabea gerta ohi zaigun gai samin horretaz hain zuzen ere.

«Gran éxito de las seis horas ciclistas de Euskadi» «Fue un gran éxito para el deporte vasco» Baserri etabarrren erdal hitzak.

Zortzi mila kristau okertzen ditugu, bi katu euskalduntzen ari garen denbora berean.

«Carta abierta de Luis Mitxelena».

Amorrúa eta negargurea ez dira askotan sentimenduak kanporatzeko era egokiena izaten, baina zer egingo diogu ba!

Zenbait gauza argi genituela uste genuenean, hara non joaten ari zaigun dena pikutara. Hara nola erreztasunaren ustelkeriak bidezkoa dena garaitzen duen. Ba al da Planeta honetan gurea bezain arraza ostiarik?

«Exposición de Artesanía en la plaza de Elgoibar organizada por el Excmo. Ayuntamiento de la Villa» «Can-

tero/Arizcun/Navarra». «Cera/Tolosa» Alferrik, alferrik ote horrenbeste indarrez eginiko indarrak?

«Lopes va en cabeza a una gran distancia del segundo en este gran Memorial Muguerza». Noiz arte astinduko bihotz-belarriak? Zenbateraino goritu behar zenbaiten odolak?

«Hondarribiako D.Y.A.ren deia: Lagun maiteok, dei egiten zaizute, datorren astelenean illak 18, Hondarribiko San Pedro Kaleko Aurrezki Kutza Municipalak daukan gelara kursillo ahu betetzera. Etorri denok. Aurrez agurrak». Nahia, nahi soila, alferkeria, axolagabekeria, osti txarra eta honelako hitz mordo bat zakuto berean sartarazten diguteneko hotzikara.

«Urtxintxa. Revista del C.T.E. antinuclear y ecologista de Orereta. Aurkezpena. Aldizkari honen bidez orain arte lumen hurrin dagoen alor bat besartua nahi dugu: nolakoak diren gure herriatik, hemendik, antinuclearko eta ekologista informaketa eta iritzioak...»

Euskararekiko jarrera ustela, talde edo iende mulzo berezi eta zitrin batena bakarrik ez denean, geure hizkuntza (?) baztertzea inori zintzurrean zankalatraba jartzen ez zaionean, ¿cómo te va? arrunt bilakatzen zaigunean, zer egin? Negar?

Nahitaere ezer gutxi. Malkorik gertatzen zaigu ala?

Jon Elgoibar.

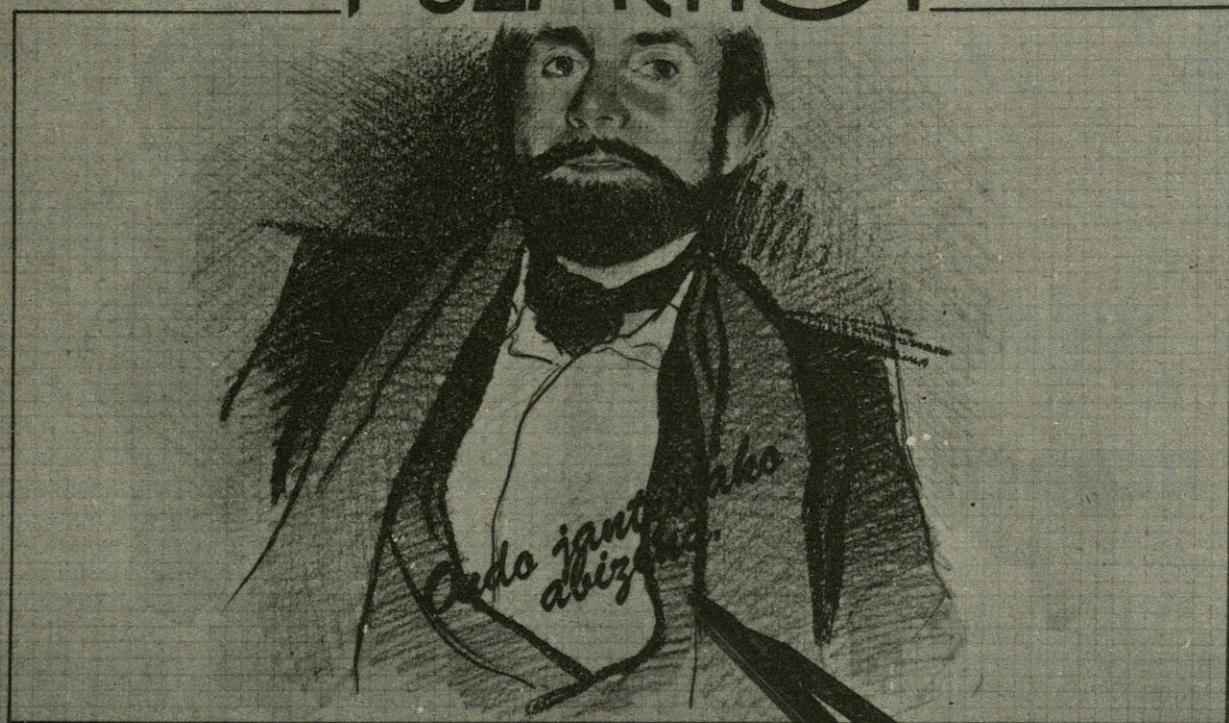
Kaixo ARGIA,

Bazen garaia guk aurpegia ikus geniezazula. Serorategi batetan sartuta zinzelakoan nengoen. Hala ere, ez da horrelakorik gertatu, Jomeiniren esanetara jarrerazi zaituzte baizik. Izan ere, gure artean ibilia zaituztegu baina hala nola iraniar emakumeei beharrerazi dieten belo delako hori jartzea aurpegia estaltzeko. Zuri ere jarri dizute bat. Baina belo hori gardena izaten zenuelarik, dena ikusi ahal izan duzu guri kontatzeko asmoz. Bestalde, horrenbeste amesturik ordua heldu zaizulakoan nago eta etengabe izan bedi espero dut. Dena dela, gauzatxo bat ahaztu egin zaizu: harpidedun izateko orrialdeari itsatsirik ohi zetorren papertxoa hain zuzen. Horrexegatik honelako eskutitz baten bidez darabilt nere izen eta helbi-dearen jabe izan ditzazula. Baina diruaren jabe izateko zuk esan beharko didazu nora bidal dezakedan.

Besterik gabe zure zain nauzu.

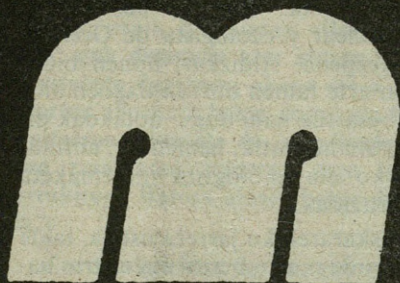
Xabier Haramendia

AUZMENDI

SASTRE-VERGARA 1.
DONOSTIAKO ESTILOA.

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

«Las plantas en la medicina popular»
liburua kaleratu da

SENDABELARREN EGIAZKO TOKIA

Sendabelarrak beren egiazko tokira ekartzen saiatzen den liburu bat argitaratu eman da orain dela gutxi Nafarroan, Euskal Ikaskuntza erakundearen eskutik: «Las plantas en la medicina popular». Margarita Fernández farmakologoa da egilea.

Liburu hau hasierako liburuki bat besterik ez da. Oraingo honetan Lesaka inguruko herrietan nola erabiltzen diren belarrak aztertzen da.

Baina epè motzean beste zenbait liburu kaleratuko dira, Nafarroako beste alderdietako zehaztasunak emanez.

Hasteko, hauxe esan behar: liburruxka hau nahiko ezberdina da, besteekin konparatzen badugu. Batetik, ez dakar marrazkirik ez argazkirik. Eta bestetik, ikuspegi farmakologikoa hartu da oinarritzat.

Zer da ikuspegi farmakologikoa hori? Hauxe alegia: liburuak ez du esaten bakarrik belar horiek zer nolako erabilkera duten Nafarroan. Honez gain, erabilkera hori egokia ala desegokia den agertzen du.

Esate baterako, arto-bizarrak. Hasteko, belar diuretikorik erabiliene dela esaten digu Fernándezek. Zertarako, non eta nola erabiltzen den aipatu ondoren, hauxe esaten digu: «La acción diurética está comprobada y ha sido atribuida según nuestras investigaciones a los flavonoides junto, probablemente, con sales minerales».

BELAR EGOKIAK ETA DESEGO- KIAK

Izan ere, hemen, Euskal Herrian, belarrak beren tokian jartzeko garaia da. Belarrei parre egitea tontoarena egitea da, baina sendabelarazale amorratu bihurtu baino lehen pare bat gauza eduki behar dira buruan.

Bata: sendabelarrekin, jeneralean, ez dute inor hilko. Bestea: ez dute inor hilko baina zenbait kasutan ez dira gauza gaitzak sendatzeko.

Beste adibide batzu. Orain «diente de león» izeneko belarra nahiko indarrean dago, geroztik eta gehiago erabiltzen da. Lesaka inguruko herri horietan bi gauzatarako erabiltzen da: diuretikoa bezala eta giltzurrintetako harriak puskatzeko.

Belar honi dagokionez, farmakologo honek nahiko garbi uzten du diuretikoa ona dela eta giltzurrintetako gaitz horretarako ez duela balio.

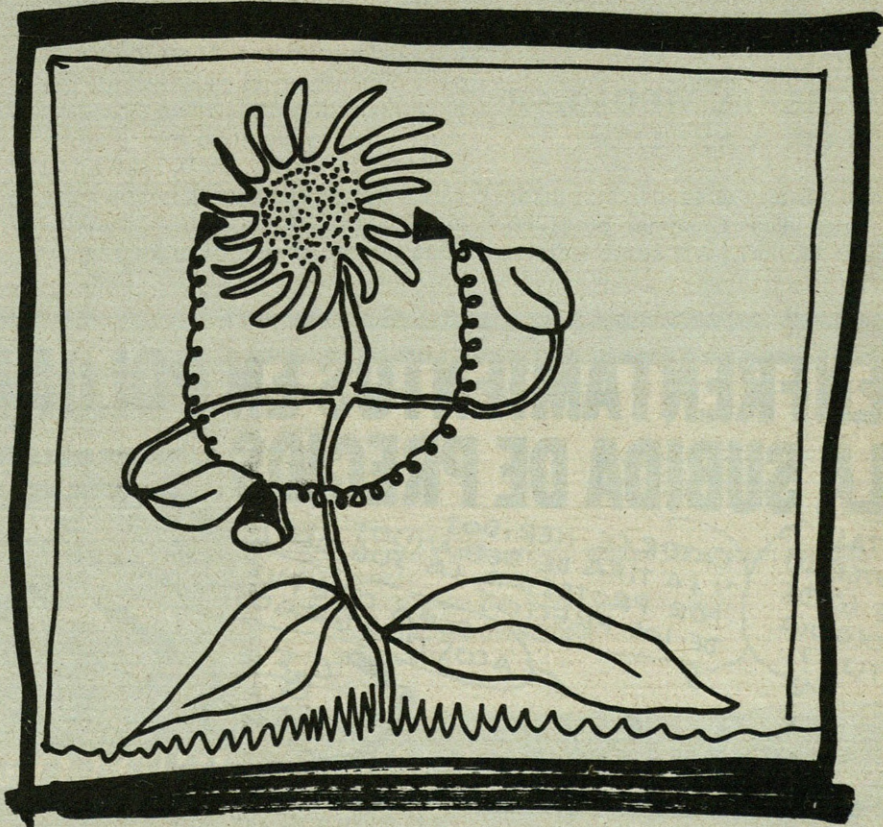
Beste hainbeste gertatzen da erreumarekin. Gaitz hau osatzeko sendabelar pilo bat erabiltzen da. Kasu honetan ere, liburuaren egileak bi taldetan banatzen ditu belarrak: alde batetik benetako laguntza ematen dutenak eta bestetik lana eta endredoa besterik ematen ez dutenak.

BERBENA DA ERABILIENA

Hona hemen zenbait belar lagungarri: gorostia, altza, erramua, osina (asuna, tomatea, sahatsa). Suspensoa merezi izan dutenak hauexek dira: baratzuria, aza, limoia, malba, pita eta berbena.

Beste aldetik zeintzu diren erabilienak ere agertzen zaigu liburuan. Gipuzkoan bezala, berbena da gehien erabiltzen dena. Ranking horretan bigarren postua intsusari dagokio. Ondoren ustegabeko belar bat dator: «cola de caballo» delakoa. Zerrenda honetan kamamila ez da kontutan hartzen. Ez dakigu zergatik.

FERMIN LARREA

MEXICO KAZETARI «INDEPENDIENTEAK»

532. CAMBIO16k esaten duenez Mexicon hauteskundeak ez dira oso garbiak, egunkariaren aldetik behintzat: «Algunos cálculos, parciales y estimativos, ya se han hecho. Parte de las cantidades destinadas a la prensa, por ejemplo, son conocidas públicamente. Según el periodista Héctor Gama, de la revista «Proceso», cada uno de los periodistas que cubre la campaña cobra del PRI entre 17.000 y 30.000 pesos mensuales —entre 68.000 y 120.000 pesetas—, según su valía y la importancia de su medio de difusión. A estas cantidades se les conoce en la jerga periodística como «chayote».

Además de estas mensualidades, los periodistas reciben viáticos diarios —dietas— de dos mil pesos —unas ocho mil pesetas—, por término medio. El cálculo del citado periodista concluye con la estimación de que el PRI reparte entre los periodistas unos 13 millones de pesetas mensuales». Esan behar dugu ARGIAri ez digutela dirurik ematen. Niri ez, behintzat.

«LA IBERIA MEDULAR DE LOS VASCOS»

Bainan hemen dugu aldizkari berdinak esaten duena Espainiari buruz, eta gu oraindik hori jakin gabe. Gezurra dirudi: «España es indudablemente

una nación, una de las naciones más antiguas de occidente, pero no es una nación plana y uniforme como Francia, con un solo y monstruoso París, sino una riquísima realidad cultural, pluriforme, pluricentrada y tan brillante como sería el invento de una síntesis superior del reino de Valencia, la genialidad andaluza, la impresionante solidez de Cataluña, la Iberia medular de los vascos, las brujas marinas de Galicia, el Aragón de trigos, riscos y Lanuzas, y la personalidad vertical del castellano. Si logramos elaborar una síntesis voluntaria de todos estos mundos en un Estado libre en el que quepan todos, el renacer de esta península va a ser de campeonato».

ELISEO-KO INFILTRATUA

Guk uste genuen bere semea abeslari famatu bat ez zelako ez zutela askatu Lipperheide. Bainan 1287. SABADO GRAFICOK esaten duenez, bada-gu beste arrazoi bat: «Se sabe que en el tema del secuestro de Lipperheide las autoridades españolas suministraron a las francesas datos sobre los autores del mismo que, de ser utilizados policialmente en el país vecino, hubiesen podido propiciar un desenlace mucho menos lucrativo para la organización terrorista. Pero, ¡ca! En el Elíseo hay incrustado un hombre que goza de gran predicamento, que disfruta de una amplia ficha internacional como agente cubano, llamado

Regis Debray —el autor de «Revolución en la revolución»— que recibe a los etarras, les escucha, les mima y se encarga de que se tome a solfa las reclamaciones de una democracia como la española, pero no tiene nada que ver con sus ideales totalitarios, mucho más próximos a los de ETA». Hori gaiztoak izateagatik pasatzen zaie, jakina.

HIRU BILIOI T'ERDI, BESTERIK EZ

INTERVIU aldizkariak, bere azen alean (300.an), Espainia OTANen sartzeari buruz honako hau dakar: «Aunque el ingreso en ella nos iba a salir casi gratis, el importe de seis anteproyectos es de tres billones y medio de pesetas. Al oír esas cantidades al ciudadano normal le suele pasar desapercibida la magnitud que representan, y a la diferencia de una sola letra, la «B», por la «M», apenas le da importancia. Por eso se me ha ocurrido una comparación expresiva que dé idea más exacta de ello: un millón de segundos, son once días, un billón de segundos, treinta y un mil años. ¡Lo que es la propaganda electoral!...!» Hau irakurri ondoren berriro esan beharko dugu: OTANi ez, arraio!

ENFRENTAMIENTOS EN POLONIA, ANTES DE LA SUBIDA DE PRECIOS

Incidentes en los astilleros de Gdansk, con 14 heridos y 295 detenidos, según la agencia polaca «Pap»

EL PAPUSKO 405. zenbakitik har tua

HABE

euskara ikasten ari garenon aldizkaria

1982eko OTSAILA

3. Zka.

EUSKO JAURLARITZA
kultura saila lakua·gasteiz

EUSKARA ERREZEAN IDATZIA HILABETEKARIA!
HARPIDETZA BIDEZ BAKARRIK BANATZEN DA

HIRUGARREN ALEA KALEAN!

- Norberak bilatu behar du giro euskalduna
- Euskarak erabakiak behar ditu
- Alfabetatzeko premia
- Endrike Knörr, Euskal Herriko Unibertsitateko zuzendariordeari elkarrizketa
- Hizkuntz borroka Kanadan
- Dendetako ordutegiari buruzko inkesta; larunbatetan lan egitea oso tristea da
- Miel Otxin hilko dute
- Lehen egunkari euskalduna: EGUNA
- Apustueta ez dago krisiarik
- Euskal Herriko lhauteriak
- Eta... komikia, horoskopoa, jolasak, argazki-sariketa...

HARPIDETZA-TXARTELA

Izena:
Kalea:
Zenbakia:
Herria: Bizitza
Probintzia:
HABE aldizkaria jaso nahi dut etxean. (Urtebetean hamaika ale: 1.000 pezeta).
Horrela ordainduko dut: Kontu korronte batez.
Bankua edo Aurrezki-Kutxa
Sukurtsala
Zenbakia

HELBIDEA: **EUSKO JAURLARITZA** kultura saila lakua·gasteiz

TXUSTARRA: partido politikoak autoritarioak dira.

Ez dago TXUSTARRAren ideologia bat...

Argia.—Nondik atera da TXUSTARRA sortzeko ideia?

Txustarra.—Aspaldidanik genbiltzan batzuk Donostialdean ekologista bezala mugitzen. Ideia hor zegoen. Gertatzen zen, batzuk hemen, besteak han, beste gauzetan ari ginela. Egun batetan elkartu eta TXUSTARRA gorpuztu.

A.—Komite antinuklearretatik zaizte?

Tx.—Batzuk bai, gu adibidez, baina ez denok.

A.—TXUSTARRA talde ekologista eta antinuklearra bada, zergatik hasi zineten komitetatik kanpo?

Tx.—Komiteetan antinuklear gaia da lantzen den bakarra, gu, horretaz gain antimilitarismoa eta zenbait alor gehiago ikutzen saiatzen gara.

A.—Adibidez?

Tx.—Urbanismoa, garraioa, sexualitatea, sanidadea, komunikabideak, festak...

Antimilitarismoa eta ekologia gai nagusienak edo landuenak edo erabiliak izan baditugu ere, ez ditugu

TXUSTARRA taldekoak ditugu mintzokide, taldeko bi gazte bizardun esango genuke hobe, oso suszeptibleak bait dira, eta badaezpada ere garbi utzi nahi izan digutelako beraiek, taldeko bi besterik ez direla eta taldean iritzi gehiago (eta ezberdinak, hor kaka!) izan daitezkeela.

Talde ekologista antimilitarista bezala definitu beharko genuke definizioak hainbat gorrotatzen dituen talde hau.

Donostian mugitzen dira eta Donostia izango litzateke beraien lan esparrua.

Iazko apirilean hasi omen ziren TXUSTARRA bezala lanean, ARIES horoskopoko seinupean jaio zela diote...

besteak ahaztu nahi. TXUSTARRA alternatiba global bat izan nahi du, arazo guztiei erantzun nahi lieke, autoritate mota guztiak salatu nahi litzuke.

A.—Guzti horrek ez al dizue ordea, partidu edo erakunde politiko baten organizazioa eskatzen?

Tx.—Eeeh? Zer? Aizu, mesedez! Partidutako gauza burokratiko guztiaz passatzen dugu, partiduak autoritarioak dira... Ez, ez, gure organizazio mota zeharo ezberdina da.

A.—Zein izango litzateke organizazio mota hori?

Tx.—Asanblada. Talde bakoitzak, adar bakoitzak bere dinamika darma, bere asanblada du. Gero TXUSTARRAko asanblada egin eta aurrea. Hau adibidez, (bestea seinalatzen

du) ekologi taldekoa da, ni berriz antimilitaristakoa. Bakoitza geure taldean, gero talde guztiak elkartzen gara, hitzegin, eztabaidatu ea., baina botaziorik gabe. Zuk lan egin dezakezu nahi duzun alorrean, nahi duzuna esan dezakezu... ez dago TXUSTARRAren ideologia bat. Hortik datorkio KOLEKTIBO izena, kolektibo bat da. Ez dago disziplinarik, ez dago...

A.—Ez duzue puntu minimorik?

Tx.—Puntu minimorik? Garbi dago TXUSTARRAren sartuko dena ekologista izango dela, edo antimilitarista... Ezin dena zera da, gúgana gauza horiek eztabaidatzera etortzea.

Taldetara lanera etorri behar du jendeak.

A.—Bainan ez al zaizue iruditzen

duzen organizazio maila eta helburuen artean izugarrizko desoreka da goenik?

Tx.—Bueno, egia da, ez gara guztitara iristen, horregatik izan ditugu antimilitarismoa eta garraioa orain arte landu ditugun ia bakarrak...

A.—Ez al zenuteke gehiago lortuko dauden erakunde politikoen barrendik lan eginaz?

Tx.—Zein alderdik onartzen du, esatebaterako, antimilitarismoa? Ez ginateke bat etorriko dauden partiduen ideiekin, noski, beraiek ez dau- de batere ados gurekin.

Autoritarioak dira gainera, egituraketaz eta berez dira autoritarioak. Ez dugu partidoa onartzen organiza- zio bezala...

...Bestalde gu irekiak gaude, egiten dugun zerbaitekin baten bat ados ba- dago guztion artean egingo dugu, eta

aldrebes ere bai, besteek zerbait egin eta gu konforme, ba lagunduko ditu- gu. Adibidez Auzo elkarteekin, ko- mite antinuklearrekin, katagorri tal- dearekin.

A.—Aipatu dituzuen gaietan, gizar- teari erantzun globala eman nahia eta zuen ekintza alorretan, gai marginalak edo marginalizat hartzen direnak ditu- zue nagusi. Zer diozue ordea langile- riaren arazoaz? Zer egin duzue?

Tx.—Ez dugu ezer egin alor horre- tan, honek ordea ez du esan nahi kez- katzen ez gaituenik. Ez dugu geure lantzat hartu. Dagoeneko gainera, langileak potroetaraino daude aska- tzaileetaz, askatuko dituztela esaten dietenetaz.

Presaren gizartearen aurrean: Txirringa

A.—Zergatik ez gara hasten zuen ekintzei buruz hitzegiten?

Tx.—Kontatu dizugu zein diren lantzen ditugun alorrak, baita ere zeintzuk gehien, ekologia eta antimilitarismoa. Ekologian barruan ga- rraioaren arazoa izan da ikutuena., garraio publikoa, txirringak, autopis- ta... Hiria eta trafikoa zirela eta, ziria sartzen hasi ginen udaletxean txirrin- garen alde. Lau manifestaldi egin di- tugu txirringa gainean, nahiko jende bildu izan dugularik. Garraio publi- koa zela eta beste bat ere egin genuen (autobus bat hartu e.a.).

A.—Zer eskatzen duzue, biziklete- tarako karrilea?

Tx.—Guk nahi gukeena ez litza- teke karrilea izango, «trazado prefe- rente» bat eskatzen dugu. Atzerriko zenbait hiritan egin izan dira projek- toak, ez dituzte onartu bainan tira. Zera izango litzateke: txirringek pre- ferentzia edukiko duten kale zenbait markatzea. Kale horietan autoek po- likiago joan beharko lukete, edo ez li- rateke kale horietan barrena ibiliko. Belozidadea eta aparkalekuak muga- tu. Orain badirudi udaletxeak Paseo Berria itxi behar diola igande goize- tan trafikoari txirringulariak ibil dai- tezen. Ez da hori ordea guk nahi du- guna, beraiek esan behar al digute noiz eta non ibil gaitezkeen txirrin- gaz? Ez, ez, beraiek ondo gelditu bes- terik ez dute nahi, hori ez da ez zir- kuito, ez ezer. Txirringa nahi dugu garraio bezala, lasai eta kutsadurarik gabe ibiltzeko.

Garraio publikoaren alorra landu dugu. Gaur egun hiria kotxearentzat egina dago, kotxerik gabeko hiri bat nahi dugu, kotxeak atera nahi ditugu hiritik, baina nahiko urruti ikusten dugu. Gure asmoa hirian txirringak eta garraio publikoak erabiltzea izan- go litzateke. Presaren kontra garraio publikoak eta txirringak.

Ez gaude pertsonen kontra, es- trukturen kontra baizik.

A.—Antimilitarista bezala zer egin du- zue?

Tx.—Gehienbat informazio lanetan jardun gara, soldaduskaren kontrako informazioa ematen, enkartelamen- duak, manifestapenak eta holakoak egiten. OTAN-en aurkako komitean sartu ginen eta manifestapen hartan ere parte hartu genuen. Donostiako eta Bilboko kontsulatuak hartu zire- nean guretariko batzuk ere tartean zeuden.

Ez dago siglarik soldaduskaren aurka dagoenik. Bai gizartean bai partiduen barnean estruktura militarrik dira nagusi eta gu estruktura horien kontra gaude, Estatuaren kontra gauden bezala. Estatuan baidatza arazo guzti honen muina, oinarria eta iturria. Gu normalean partiduen kontra baldin bagaude ere, hauek estatuen antzera funtzionatzan dutelako, esan behar dugu ekintza batzutan ados izan gaitezkeela, ez gaude pertsonen kontra, estrukturen kontra baizik.

A.—OTAN-en kontrako ekintzetan zein izan da zuen jarrera?

Tx.—OTAN-en aurka beti aipatzen diren arrazoiak dagoeneko aplikagarriak ditugu gauregungo estatuaren egoeran. Adibidez esaten da OTAN-ek nuklear gizartea ekarriko duela, baseak ekarriko dituela, soldaduska kanpoan egin beharra ekarriko duela... eta hori guztia badugu. Baditugu zentral nuklearrak, baditugu base yankiak eta soldaduska egitera kanpora joan behar dugu. Kontua ez da soldaduska Alemanian, Holandan edo Badajozen edo Loiolan egitea, kontua soldaduskarik ez egitea da. OTAN-en kontra hitzegiten dugunean ez da bakarrik Espainiak OTAN-en sartzea suposatzen duenagatik. Otan-en kontra gaude, baina baita ere Varsoviako paktoaren kontra, bloke militarren politikaren kontra gaudelako, biak berdin berdin hartzen ditugu. Garbi gelditzen da Hegoamerikan Otanekin eta baita ere Polonian Sobietikoekin zer den militarismoa, zer den ejerzitoa, eta zein den blokeen politika. Langileek abotsa altxatzen dutenean ejerzitoaren indarra erabiltzen dute beti bezala ixilarazteko.

A.—Ze alternatiba duzue soldaduskaren aurrean?

Tx.—Hiru jarrera ditugu: bata objetatzearena, bestea desertatzearena eta hirugarrena insumizioarena. Gu insumizioaren alde gaude, baina honek kartzela dakarrenez azkenean desertzioan gelditzen da jarrera.

A.—Antimilitarismoaz eta abar jardun zarete denbora guztian, zer da zuentzat antimilitarismoa?

- Antimilitarismotzat zera hartzen dugu: ejerzito eta egitura militar guztien aurka izatea, nahiz kapitalistak nahiz sozialistak nahiz herriko edo iraultzaileak, guzti hauek bai pertsonengan bai gizartearengan egitura eta

balore militarrik sortzen dituztelako. Gizartea aldatu behar bada militarismoa desagertu egin behar da gizartetik.

A.—Eta pazifismoaz?

Tx.—Ez gaude ados gizarte kapitalista zalantzan jartzen ez duen pazifismoarekin, adibidez orain dela gutxi Europan izan diren manifestapen haundiekin, Paris, Bruselas, Madril... Manifestapen hauek sozialdemokratik eta agintean dauden partiduek erabili dituzte eta hauek ez dira bate-re pazifistak, ejerzitoak mantentzen dituztelako eta gizarte militar hau eraiki dutelako.

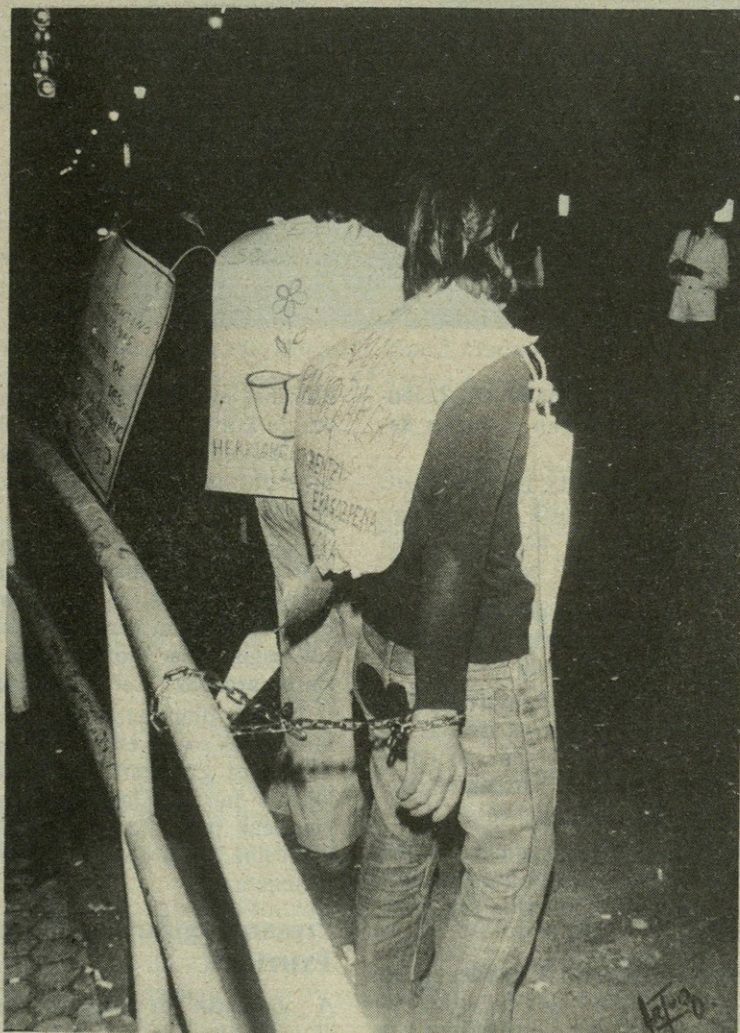
A.—Zer esan behar duzue alde batetik: euskararen arazoaz eta bestetik independentziaz? Edo biak batera hartu behar dira?

Tx.—Txustarraren barruan iritzi asko daude honetaz, hala ere berdin

zaigu independentzia edo... independentzia pertsonala da guk defenditzen duguna, eta hortik aurrera independentzia guztiak, kolektiboa, soziala..., guretzat ez dago frontierarik, komunitate txiki eta independentez osatutako gizartea nahi genuke. Lehen esan bezala Estatuaren kontra gaude, horregatik egongo ginateke euskal estatu independente baten kontra. Gutxien inporta duena izena da... Dena den gaurko gizartearen egituraren kontra egiten dugu...

...Pentsatzen dugunez euskara komunikazio tresna bat besterik ez da. Badira zenbait arazo euskara baino garrantzitsuagoak, beren alde borrokatzeko. Hala ta guztiz Txustarrako guztiok ikasi dugu euskara edo ikasten ari gara, errepresio guztien kontra gaudelako eta euskara ere zapalduta dagoenez bere alde egingo dugu.

I.U.

LANABES KAXKARRA DUGULA?

BADAKIGU, BAINA
TRAKTORERIK EZ
DUGUN BITARTEAN
TRESNA APALEZ
LANDU BEHAR
SOROA

AHAL DEN BEZALA, EZ BETI
NAHIKO GENUKEEN BEZALA
BAINA LURRARI FRUITUAK
ATERATZEA BAIT DA KONTUA
ETA EZ LANEAN ARI DENARI
BEGIRA BERRIKETAN ARITZEA
DENON ARTEAN GOLDATU
BEHAR DUGU GURE SOROA
GUZTION LANAZ ZABALDUKO
DITUGU EUSKAL
KULTURAREN MUGA ESTUAK

ARGIA: EUSKALDUN
AURRERAZALEOK
INDARTU ETA
HOBETU
BEHAR
DUGUN
TRESNA BE-
HARREZKOA

IZAN ZAITEZ ZU ERE
ARGIAKO HARPIDEDUN
EGIN EZAZU ARGIAKO
HARPIDEDUN BERRI BAT

Maurizio Elizalde eta Felix Iriartek diska berria laster

«Frantzikaldeko» musika ederrago da

Baztango Arizkuna inguratu gara, diska berri bat grabatu dutela-eta Maurizio Elizalde eta Felix Iriarteren bila. Felix bere etxean aurkitu dugu, herrian bertan, 1820. urtean eraikia egotearen noblezia duen etxe batean, bere eskuz egindako kutxa eta beste tresna ongi grabatuen artean. «Ez dut eskolarik, nere buruz ikasi dut grabatzen».

Maurizioaren borda ere ezagutu dugu, argazkiak ateratzera joanda. Aintzialde auzotik ere aurrera segi behar da, zinez paradisuaren inbiriarik ez duen paraje hartara iristeko. Hainbeste urte elkarrekin eta oraindik ere beren musika hain sagaratua izaki pareja honentzat: argazkiak ateratzeko jotzen hasi daitezela eskatu diegunean, hamar mila lagunen aurrean ari balira bezain serio ekin diote. Eta aski dugula esandakoan, pieza nolabait borobildu arte, segi.

Mende erdi bat plazarik plaza

Maurizio.- Ni Amaiur-en jaio nintzen, «Lizundegiko Mendia» deitu baserrian. Orain «Martintoneko Borda» da nere etxea, Arizkongo Aintzialde auzoan.

Felix.- Arizkun bertakoa naiz ni berriz. Aita Aihoakoa nuen, «frantse-

sa» beraz, Europako lehengo gerra baino bost urte lehenago etorri zen hona. Ez zekien ez frantsesez eta euskaraz hitz egin behar! Etxea «Elizalde» da. Denboraz, nork daki,... igual tarte hontako etxeak ez ziren izanen ere, eta hau izanen zen hurbilena elizari.

ARGIA.- Atabala jotzen Arizku-

nen hasiko zinen.

Felix.- Txiki txikitatik. Nik banuen afizione gogorra. Neretako denak ziren tanborrak: mahaiak, kajonak,... harrapatzen nituen guztiak. Soldadugoan ere tanborrero ibili nintzen, gerra ondoan. Gero plazetan hasi baino lehen ere ibiltzen nintzen Arizkunen. Lehengo tanborreroa gaizki ibiltzen

zen eta hura eri zelarik eta hola, ni aritzen nintzen.

ARGIA.- Leku askotan jotzen al duzue urtean zehar?

Maurizio.- 14 herritan jotzen dugu. Eta gero beste irteerak: **joiak** edo ezteiak, nola Donostian, nola Iruñean, nola Iparraldean.

ARGIA.- Urtean 200en bat joaldi?

Maurizio.- Gehiago ere. Goizeko bederatzitatik hasi eta arrateko hamarrak arte berrehun joaldi baino gehiago. Aguantatu egin behar da. Euskal Herriatik kanpora ere ibili gara Britainian behin, «**Mont Saint Michel**» uhartean eta gero Madrilén. Bartzelonara ere joateko gara Pentekostes batez.

«Aitak eskubiaz jotzen zuen txistua».

ARGIA.- Orain errezagoa al da txistua jotzea? Lehengo eta oraingo txistu eta atabalak ez dira berdinak.

Maurizio.- Txistua jotzea beti da berdín. Bainan **egurrezkoak** beste soinu bat. Orain, pastaz egiten diren txistuak berdinagoak dira nola eguraldi idorrarekin nola bustiarekin. Gaur plastikozko atabalak egiten diren bezala egiten dira plastikozko txistuak ere. Baina horien soinua ez da egurrezkoena bezalakoa.

Felix.- Hemen dudán hau da benetakó larruzko atabala eta bere soinua **naturalezkoa** da. Bakarrik... heldu da bustitzea, edo ez bustita ere, gauari buruz ihintza egiten du bada, eta akabo, soinua galtzen digu. **Plastikozkoarentzat ez da eguraldirik.**

ARGIA.- Nola hasi zinen txistua ikasten?

Maurizio.- Aita zenarekin. Txistulari oso ona zen, eta harekin ikasi nuen. Lehendabiziko belarriz. Gero sartu nintzen musikarekin. **11 urterekin** hasia naiz herrian jotzen, plazan.

ARGIA.- Ona al zen zure aita?

Felix.- Onena honen aita, aise! Ona zen hura...!

Maurizio.- Nere aita zenak ikasi zuen **berezkotik**.

ARGIA.- Ez zekien musikarik orduan...

Maurizio.- Ikasi zuen, baina **berrogei urtetan** hasi zen musika ikasten. Eta defenditu zen. Nere aita zenak **eskubiko eskuarekin** jotzen zuen txistua. Ez zeukan maisurik, erakustunik ez zeukan, eta... eskubiko eskua habilago izaten dugu beti edozeinek ere.

Gero 30. urte inguruan Asociación de Txistularis Euskal Herrian jarri zelarik, gu alardeetara joaten ginen, bileretara berdín. Nere aitak orduan ikusi zituen Euskal Herriko txistulari guztiak ezkerrekin jotzen. «**Nik zer egin behar dut orain?**» Eskubiko eskutik ezkerrekora pasa. Eta egin zuen. Kostatu zitzaion baina egin zuen, **berrogeita bost urtetan** eskuz aldatu. Antonio Elizalde zuen izena.

ARGIA.- Beste txistulari onak ere ezagutuko zenituen bada zure bizi-tzan...

Maurizio.- Ipar Euskal Herrian **Iñaki Urtizberea Biarrizkoa** da ona. Bilbon berriz **Patxi Ansola**, ona hori ere. Gipuzkoa aldean onen onena izan dena berriz **Isidro Ansorena**. Makina bat lezione hartu dut Isidrogandik, berak esaten zidan eta nik entzun eta belarritan sartu. Neretzat hura

maisua bat izan zen. 29 hilabete egon nintzen soldadugoan Donostian eta igandero joaten nintzen «Plaza de la Constitución» deitzen den hortara. Kuarteleko bandan ni atabalekin nintzen eta serbiziostatik libre geunden, eta igandeetan korrika plazara, hura entzun, berarekin txuri bat hartu eta pozik bazkaltzera kuartelera.

Felix.- Bere semeak, apaiza den horrek, eraman gintuen hitzaldi batera. Eta aide zaharren bat jotzeko eskatu zigun.

Maurizio.- Guk orduan «**Joiak**» deitzen dena jo genion eta ondoren bere bertsuak kantatu nituen.

ARGIA.- Kantatuko al zenizkiguke?

Maurizio.-

**Andre nobia
ile horia**

edeki izazu ataria
badakarrangun banda
JuanMartin bizar haundia.

Hemen heldu naiz
baina beldur naiz
penak izango ote ditugun maiz.
Gu penetatik libratzia
e'litake izango gaitz.

Bigarren hau neskak eman zion
mutilari, bazkaritan. Mutilak ondo-
ren

Nere maitia
ez egon sustoz,
biziko gera munduan gustoz.
Palaziu'at egingo
degu zekalez edo lastoz

Hara ze jauregia! Atzenekoa, pala-
zio hori nola egin zuten:

Eskalerak abarrez
salak iratze berdez
teilatua berriz belar idorrez.
Lan horien egiteko
ekarriko Baigorriko Piarres.

«Animo ezkon-berriei, bizia atera-
tzera!» Holaxe bukatzen dut nik eztei
guzietan.

Aitari ikasi nion. Eta nere aitak le-
henagoko zaharrei.

**Baztan: ez da jadanik lehen
zena**

ARGIA.- Musika aldetik ere ma-
kina bat aldaketa ikusiko zenuten
Baztanen bertan.

Felix.- Ikusgarria da mundu hau
nola aldatu zen, azken hamar urteot-
an ere. Lehen jendea bestetan txis-
tuarekin konten zen, eta gure denbo-
ran ez zen inor ateratzen. Gero has-
ten zen klarinetea. Hauek aita-seme-
ek ederki jotzen zuten. Gero ikusten
dute holako festa ederra eta kontra
dira, ez dakit konprenitzen duten ala
ez duten, baina hura deus ez dela. Ez
ba zaiote gustatzen pixka-pixkat ala-
mierda botatzen dute berehala, ber-
tze bat. Zenbat kanbiatu den jendea!

ARGIA.- Esan diguzu lehen orain
baino txistulari gehiago zela Bazta-
nen.

Maurizio.- Esango dizut: Amaiu-
rren bazen bat, Azpilikueta bazen
beste bat, Erratzun beste bat, Arizku-
nen garai hartan bi: gu aita-semeak,
Elizondon, Iruritan, Almandoen,
Arraiotzen ere bai, Zigan ere bai,...

Felix.- Bainan orduan herriko jen-
dea herrian egoten zen bada, eta
igandeetan bakoitza bere herrian,
erromeria.

ARGIA.- Eta bertsolaririk?

Maurizio.- Hemen ez. Hau ez da
bertsolaritzako lekua izan. Izan zen
bertsolari bat, ez hemengoa, Amaiu-
rren bizi zen, Mixel deitzen zen, Sara-
tarra, bertsolari ona.

Felix.- Lizaso gero. Hura Txirrita-
rekin-eta aritzen zen bertsotan, pre-
miotan, eta laugarren premia atze-
man zuen hark horien artean, eta onak
ziren bada. Iruritan ere baziren, orain
Banka-n bizi da, Iparraldean, eta ni
bezala Felix Iriarte du izena. Gero
beste bat Trinidad Urtasun.

ARGIA.- Eta euskararen aldetik,
atzera asko egin du.

FELIX.- Bai puska bat. Arizkun,
Azpilikueta, Amaiur, Lekaroz,... he-
rriotan ongi zaintzen da oraindik.

Maurizio.- Erdarari gehiena eman
diona dudarik gabe Elizondo eta gero
Irurita. Eta lehenengo herritarrak,
kalekoak, gero baserritarra haietara
arrimatuta. Eta oraingo eskola ta is-
torio okerrago. Baina ikastolak hasi

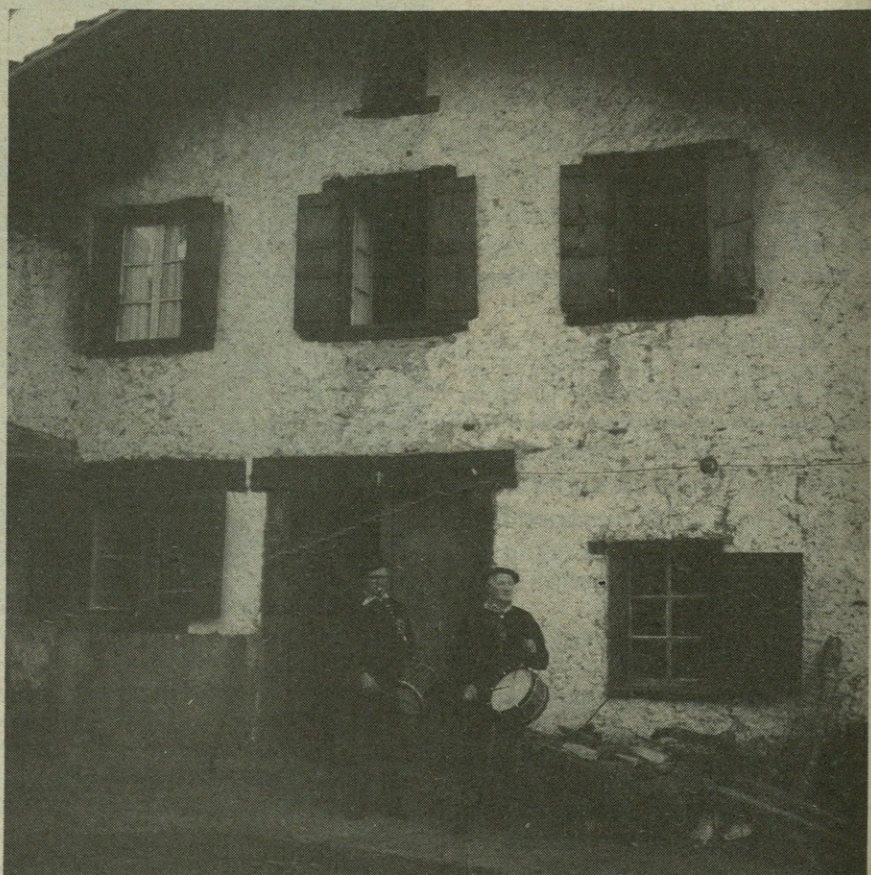
dira, eta badirudi gauzak hobe doa-
zela.

Felix.- Gero hori, guk ongiena na-
farrei, Leitza aldekoiei-eta, eta gipuz-
koanoiei konprenitzen diegu. Eta La-
purdiko eta Baxenabarrekoiei: Sara-
tar, Ezpeletako,... Orain Bizkaikoe-
kin gaizki, erdaraz egin behar elgar
konprenitzeko. Eta Zuberotarrekin
gauza bera.

ARGIA.- Eskola ematen ere ihar-
duna zara, txistua irakatsiz.

Maurizio.- Bai, baina utzi nuen.
Badakizu, urte batzuk gainean eta...
Sei urtez aritu nintzen. Eta garbi
esango dut: **Principe de Viana erakun-
deak** diru bat ematen zidan irakasle
gisa, baina duela hiru bat urte ematea
utzi egin zidan; Elizondoko udalaren
erdia jasotzen nuen baina beste erdia
falta eta aspertu egin nintzen. Maki-
na bat biaje, Erratzura, Elizondora,...
**urte batez 1300 kilometro kalkulatu
nituen, oinez**, hiru ordu joanetorri ba-
koitza. Elurra nahiz kazkabarra egin.
Goizean goiz jaiki lanerako, arra-
tsean orduetan itzuli etxera, gorputza
gastatu.

ARGIA.- Txistuak ba al du etorki-
zunik Baztanen?

Maurizio.- Hiru bereziko ditut Elizondon: **Manuel Biguria, Xabier Leiza** eta **Agustin Eraso**. Gero ikusi egin beharko ea guk xaharrok bezala hainbeste urtetan iraungo ote duten.

«**Frantzikaldeko**» musika ederrago da beti.

ARGIA.- Sortzen al da txistuz jotzeko material berri nahiko, partiturrak-eta?

Maurizio.- Egiten dira, bai, baina txistu batendako bakarrik partitura gutxi egiten da orain. Konpositore denak egiten ari dira txistu 1.º, 2.º, silbote. Baina raro da gu biok bezala txistu batendako bakarrik gaur den egunean egitea.

ARGIA.- Zerorrek ere egingo zenuen bada bakarren batzuk...

Maurizio.- Neronek moldatutako

Batzango mutil dantzak badira 29. Gero Fandango ta arin-arin zortziren bat dauzkat eginak. Garai batean eginak. Gaur egun astia falta.

Felix.- Zahartuz geroztik gizonak gutti balio du.

ARGIA.- Diska honetan grabatu dituzunak ez dira denak garai hartakoak izanen?

Maurizio.- Parte bat batengandik eta besterengandik hartutako kantuz osatua da. «**Beti gauza bera jotzen ari duk**» esan ez dezaten behar dira beste akorde motak-eta entzun,... eta hola guhauk ere pittaka-pittaka aurrera joan gara. Eta oraindik ere ez dugu nahikoa ikasi.

«Frantziako» gauzok behintzat ederrago dira eta gu mugan bizi baid gara... Horko «**Frantzikaldeko**» musika ederrago da beti. Hori garbi esango dizuet.

ARGIA.- Eta materiale gehiago...

Maurizio.- Dudarik gabe. Nola jotzeko nola dantzatzeko. Nik horregatik poz haundia hartu diot «**Frantziako**» aideari eta jarraitzen naiz aide horretan, oraindik. Beti gauza berriak ikasten ari naiz. Akordeonista bat ikusten baldin badut jotzen ari dela, segituan belarritan sartzen zait, «**ño, hauxe fandango ederra duk, hauxe ikas baneza...**».

Izan den txistularirik onena: **Alejandro Lizaso**

ARGIA.- Gaurko txistularirik onena zein da zuretzat?

Maurizio.- Nik bat esango dizuet: Bilboko **Boni Fernandez**. Baina garai batean, gerra aurrean, izan zen onena **Alejandro Lizaso**. Hil egin zuten. Arrasate edo inguru horretan balaren batek harrapatu eta bertan garbitu, hogeita lau urteko gizona. Nik izan dudun lehenengo txistua haren aita Gillermok egin zen, **Alejandro Lizaso**: hain onik geroztik ez dut eza gutu. Haren erreztasuna, garbitasuna, aisetasuna,...

ARGIA.- Hor dabil zenbait jende txistu taldeak osatuz sibote eta guzti. Eta norbaitek esana du txistua bat dela eta beste guztiak sobran daudela.

Maurizio.- Sobran sekula ez. Txistuaren afera orkestra bat bezala da: bost gizon badira bost instrumentu, sei badira sei, zazpi badira... Gizon bakoitzarendako bat eta denak konpondu. Txistuak perfekzione haundia hartu du, eta bost instrumentu badira bakoitzak bere klaseko musika dauka. Baina holako lanak herri haundi batean bakarrik egiten ahal dira. **Aita Donostiari** asko gustatzen zitzaion talde lan hori. Orain **Gonzalez Bastidari** galdetu beharko litzaioke.

ARGIA.- Txirula gustatzen al zai-zue?

Maurizio.- Hori eta txistua dira «**los instrumentos auténticos**». Txirula ondo jotzen zuena, guk ezagutu duguna, **Etxahun**.

Felix.- Beste lodi hori ere, **Bedaxargar**, ona da el!

ARGIA.- Eta atabalari on bat?

Felix.- Neri gustatzen zitzaidan aunitz «**Larrana**», Lesakakoa, **Joxe Mari Altzuagarai**. Garat-ek ere, Etxahun zenaren lagunak ederki jotzen du; aunitz aldi ibili gara elgarrekin.

Xalbardin eta Artaso

kafeoletaren lano esnetsuetatik

Goizian, suerte txarrian jeikirik, ARGIA topatu dut neure kafesnian. Tragikomedia berriz haste, lehen Pilar, orain Artaso —bibote muturrak dituzte diferent eta berexgarri— euskal terrenta zaharrari lot gakizkion galde. All right.

Urak egin bait du bide Argiaren itzalaldi luzexkoegi honetantxe, asko eta asko gauza kondatzeko gaur egun guk, ez zaiola funtsean X. MUND triumbiratoko lehendakari edo xefe izpiritualari soberegi iruditu egingo, lur berrieta-ko eremu galkorretan barrena badoalarik uzkur eta herabe. ('pa ze m'uz?')

* * *

Kronikaño honen nondibaitetik hastekotan erranaldi orokor baten formulatzeak dirudike errekurtsorik deigarriena, hona donk: Maiatzaren 10az geroztik (iparraldeko agiri eta panfleto gehienetan aurkitu egiten den perpaus mutur estereotipatuena) ilusioak tole, eskuin «aberlatxea» erne, bainan (beti ba dago bainan zerbait politikan Jon) nahiz ilusioek zenbaitzuen bide trebeskatuari ba darraikioten, desilusio aldia ba zietorrek sh, sh, halakoetan borroka aldia ba deramala rr, rr, ezker abertzalea kausituz lasoa, desnora-bidetua, galdezka, dinamikotasun eskasean eta, batez ere ene gustuko, erreformismo sozialistaren garaipenaren lekzioeak asimilatu gabe.

Ezen, errepresioa berriz hasten zaigula argi badaukagu ere, eta harekin mugimendua berriz pizt daitekeela, niagon ez ote den lehenengo oinarrietan beretan berriz abiatuko, azken hilabeteon lanoek irakutsi derauzkigute berregitura-keta eta klarifikazioaren beharrak bete gabe.

* * *

Orrialde hauetan egin azken interbentzioa, maitzaren 10a gertu gertua genduela oraindikan, zenbait hipotesisen ekarlea zen: PSak erreforma plano bat abia-arazi ondotik ezker abertzalea marginalizatuz zihoala, eskuin «abertzale progresistaren» onetan, hura denetan agertzen bait zitzai- gun, botere berriaren solaskide bakar eta erresponsable gi-

san, erreforma bidetik abiatuz geroz mugimendu osoa itzaltzeko irriskutan emanez. Hortik aise ezker abertzalearen huts eta eskasiak, ororen buru mugimenduaren erradikalotasuna sobera axalezkoa edo konjunkturala zela, kasik erran daiteke eskuineko botereazanpatzaileak ba gintuela hein batean bortxaz hortaratu.

Beharrik eta zorionez, politika fikzioa ez da zientzi xena, ez eta haizeak oro hotz eta zoro, tronpatu egin nintzen ekibokatu, faktore garrantzitsu bat net ahantziz: ez dela estadorik gure arazoa uler dezakeenik. Goiz edo berant —gehienetan goiz— makila:

—lehenik (eta orain be bai, bihar'e segurik) iheslarien arazoak zerbait makur salatu zuen.

—gero departamendua: gero eta gibeleratzenago IZAN. Enbata, hots, eskuin aberlatxearen montajea, ezker abertzalearen isiluneari esker alternatiba bakar eta sagaratu-tzat aurkezten ardietsi zutena. Errekara. Mementoko.

—Eta azken bi kasuak: Xabier eta Ikastolak.

Heldu baita PSak ez duela ezker abertzalea baztertu, hau erreformismak ekarri ilusio andanak barreatu zuen jendea berriz biltzen hasten dela, IZANen aurrerakada motelagotua dirudiela, hots, retour à la case départ, jokoak berriz haste.

Hala ere ezker abertzalea lehen baino ahulagoa dugu eta hemendik aintzina azkartuz joaten bada ere, ikasle koska-ren pare abiatuko garelakoak beldur ni, behar genuen debatea hasi gabe edo gaizki hasia, sektarismoari estekatue-gia. Bestalde, departamendu eta gainerateko montaje-eta-pa-posible bakarrak, lasai, berriz aterako dizkigute, mirakuluzko soluzio gisan borroka gogortuko delarik: eskuina beti jarriko da estadoa eta gure artean egin ahala botere haren-ganatze.

XABIER ASKA!

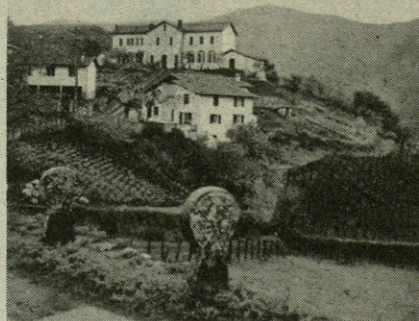
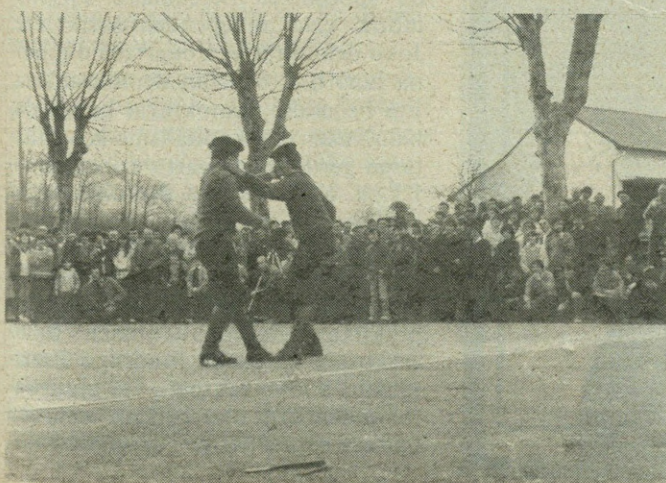
Deus gutti ba dakite jakin hegoaldeko irakurleek Xabier Manterolaren kasuaz. Joanden abendoaren 3an preso altxatua izan da Hendaia-ko gazte hori IK talde armatuaren alde atrako baten egiteaz akusaturik. Laster komite bat sortu zen eta bi komitetan zatikatu ere. Desmobilizazio

denboran zatikatzean oraino kaltegarriagoak izanik ere, iduri du inebitea zela, aspalditik gestazionean zela ezker abertzalearen barnean bi tendentzi agertzea. Alde batetik beraz, «Xabier-en aldeko komitea» ba daukagu, batez ere Herri Taldeetako jendeek osatua, eta bestaldetik «Laguntza» komitea, neurri handi batetan independentiez osatua.

Ezberdintasuna ez dago helburuetan, berdintsuak dituzkete bi talde horiek, baizik eta joateko edo egiteko moldeetan, alegia, estrategia edota taktikan. Hala dirudi beti. Lehen komiteak Xabier-en alde egin ahala jende bildu behar dela dio eta hortarako defentsa politikoa abertzaleen usaiezko eskakizunetan (lana, lurra, euskara...) oinarritu behar dela. Laguntza komiteak aldiz, errebindikazio horiek kontutan hartuz, urrunago joan behar dela dio, erran nahi bait du abertzale mugimendua bera eta bere luzaroko helburuak agertzea (independentzia, berreuskaldunizazioa, autoeraketa...), PSaren kontra, gure funtsezko oposizioa azalduz, borroka erradikal baten sortzeko. Bestalde Laguntza-ko jendeak luzarorako zapalketa kontrako egitura bezala ari izan gogo du, errepresione kasu guziak bere gain hartuz.

Zatiketaz geroztik debate bat abiatu da, emankorra zatekeen bainan, ene gustuko, gaizki hasi da, pertsona arazoenguruz sobera, etiketa (rupturista, erreformista;...) xurrusta bategaz saltsaren hobekiago minttonatzeko. Betikoa. Geroak erranen. Mementoko, Xabier beti preso dela eta iduriz bere auzia laster gertatzeke dagoela, bakotxa hasi da bere aldetik, ekintza batetaratatu bat antolatu dutela duela gutti (auto karabana bat). Debateak eskizofreni doi bat galtzen badu laster agertuko da zein diren ezberdintasun politikoak, eta komite edo tendentzi bakotzak. —«Laguntza»tik beste talde bat sortuko ote?— bere dinamika propioa ardietsi ta, posible izanen litzateke ekintza mailan, helburu komun batzuen inguruan, batasun desmitifikatu baten bidez elgarrekin borrokatzea.

Hortan gituxu to (edo no, segun...). Barkaxaxu roilue, aipatzea haatik zapart beharrezkoa xuxun (aileza EGINek departamenduaz kanpo besterik aipa, euskara gehiago sar!). Jarraiki aintzin, seguraz ere aski objektibitatez ez dudala sartu erran nahi nuke, ba dela ikusteko molde differenterik, bortxaz arras edo poxi bat oker nabilela. Nahi duenak kontesta beza, argia noizpait egin ledin anpula edo bonbila asko beharko. Bale. Ditzagun pattar lerrakorrak utz, xef.

IKASTOLA HERRI ESKOLA (asko kondagai guk nizuelarik!)

Asuntoa hitz bitan: ikasturte honen hasieran Seaska-ren gastuak kristonki emendatu dira, iragan urteetako zorrekilari ikastolak asfikziara eramanez. Itotzen ari dira. Urta-rrileko kargu sozialak ez dira ordainduak izan eta otsaileko hilabete sarietaz dirurik ez (dirurik ez). Kanpaina bat hasi berri dute sekulan baino jende gehiago (400) bildu duen biltzar nagusi baten ondotik. Hiru eskakizun nagusi:

—«tokiko enpleguen sortzeari laguntza» gisan estadoak 14 langileren ordaintzea urte batez,

—estadoak ikastolen finantziaztea berehala bere gain hartzea,

—erakaskuntza elebidun eta publiko sistema berri bati buruz negoziaketak orain berean hasia Seaskarekin.

Bistan dena erantzunik ez. Ekintzak hasi dira: petizioak, telegramak, prentsaurrekoak, herriko etxeetara joak, manifestapenak ea... Errepresioa ere zale jin da: CRSek basaki hustu dituzte harturik ziren Lan eta Akademia Inspektzioak (betiko ezin ulertze hori).

Bi kontsiderazio nagusi egin daitezke:

*Ikastolentzat, orain ala sekulan: ez dago beste irtenbiderik. Ekintzak gogortuz doatzi, jendeak dextente erantzuten du. Datozen asteak dezisiboak dirateke.

*Ikastolak beti mobilizagarriak izan dira, abertzale mugimenduentzat galdutako trenbideak berriz abiatzeko parada ongi etorria, ez igurikatua: non eta zampaketa agertzenago, orduan eta jendea biltzenago.

* * *

Horra beraz arazoa larri-larria. Ez da segur hortan geldituko baina gure gaurkoa bai, hementzetan berentantxe txo, gau hontza balkoi aurreko elektrika hari gainean dago goait, pajora tentatiba egitera gure joatearen. Ronka gogor, eta batera.

*M*M*C

Abisu pertsonalak:

* Cheap sheese egile saltzaile trebe famatuari: otsaileko oporretan jinen nuk zemerauna keta, ez bahiz etxebartiarrekin (besteak ez, uliak) aireatua beti.

* Beho, briketa aintzin su gerla izan dun, kerik gabe ez da surik, ez eta biharrik su pazter xoko hotzik barik. Leher'in baietz. Amen.

Astema

«Un comunicado triunfalista y equivocado»

Benetako txantajea

Euskal langileriarentzat Deiak aurtengo otsailaren 9an zabaldu duen editoriala. Biolentziaren kontrako ardilarruz estalirik, kapitalismoaren defentsa bera egiten du Deiak. Hori bai, dotore, hitz politikak erabiliz eta argumentu-itxurazko frase estereotipatuak behin eta berriz harrotuz. Baina, goazen puntuz puntu editoriala aztertzeraz.

ETA militarren filosofia eta ekintzabidearekin radikalki diskrepitzen duela dio. Guk ere bai PNVren filosofia eta ekintzabidearekin, nahiz eta ETA militarrekin zerikusirik ez izan. Gauza baten segurtasuna dugu hala ere, alegia, ETA militarrek eskaintzen duen gizartea PNVak eskaintzen duena baino mila aldiz bidezkoagoa, justiziazkoagoa eta euskaldunagoa dela. Eta honetaz konturatzeko ez dago iluminatua ez partziala izan beharrik, kapitalismoaren alde edo sozialismoaren alde definitzea baizik. Bi gizarte-projektu desberdinak dira eta gaurko euskaldunak, zintzoa baldin bada, aukera egin behar du, batarekin ala bestearekin.

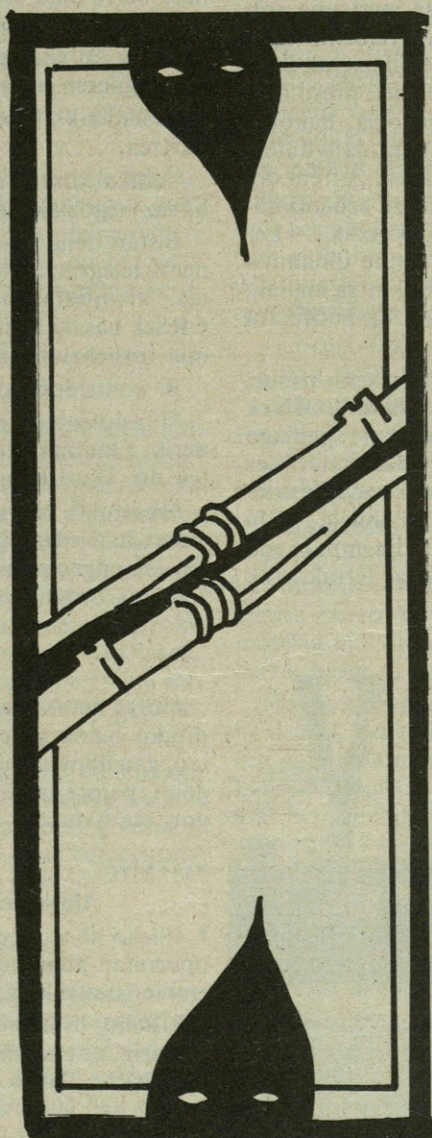
Neutral gelditu uste duenak, dagoena admititzen du, kapitalismoa onartzen du eta bidebatez PNVaren «jokabide triunfalista eta ekibokatua» baiesten du. Kristok esaten omen zuen «nire alde ez dagoena nire kontra dago». Gaur ere berdin gertatzen da, alde ez dagoena kontra dago,

kontrakoaren opzioa bere egiten duelako. Euskararen kontra egon gabe beti erdaraz aritzea, zer da? Euskararen kontrakoen jokoa onartzea, beren jokabidean lerratzea eta azkean, nahita ala nahigabe, beren helburuak potentziatzea. Politika deitzen zaion alorrean ere beste horrenbeste gertatzen da.

ETA militarren azken komunikatuak erakunde harmatuaren ahalmen logistikoa demostratu nahi duelakoaren ustea agertzen da editorialan. Bueno, nik honetaz ez dakit tikit ere, ez dakit ETAk zenbaterainoko indar logistikoa duen, baina dirudenez, editoriala idatzi duenak badu horretaz informaziorik. Ahuleziaren seinaleztat jotzen du ETaren **agiri handiputza bezain okertua**. Geroak esango du editorialak arrazoiak duen ala usteak egiazat hartzen dituen.

Jose Lipperheideren bahiketa eta «**zerga iraultzailea**» eskatuz ETAk biddaltzen dituen gutunak, kapitalismoaren diru izutzaile omen dira. Bestela esan, zenbait eta egoera txarra goa, okerragoa eta madarikatuagoa Euskal Herrian, orduan eta ETA gusatorago, triunfalistago eta balienteago. Beraz, ETA terrorista hutsa da, besterik gabe terrorismoaren atzetik dabilelako. Hauxe da editorialaren tesia. Tesia eta zozokeria bikaina.

ETAk mila aldiz esan du KASen alternatiba onartuz gero, prest legokeela harmak lurpean gordetzeko (ez entregatzeko, jakina, etsaiaren hitztruke jokabide estrategiko bat ezin bait du inork bertan behera utzi, Espartero-ak ikaratu eta urritu partez, harrotu eta ugaltu egin bait dira, bestela galdetu Tejerori). KASen alternatiba gutziz da demokratikoa eta ez du suposatzen berehalako sozialismorik ezta independentziarik ere. Joko demokratikoa onartzen du, baina hori bai, benetan demokratikoa. Eta benetako demokrazia hauxe da, hain xuxen ere, kapitalismo zentralistaren gerifalteek onartu ezin dutena. ETAk, KASen bidez, demokrazia eskaintzen du eta gainera progresiboki aplikatu daitekeen demokrazia, guztien borondate ona exijitzen duen demokrazia. Borondate ona, ordea, praktika determinatu baten bidez erakusten da eta ez Madrilgo Parlamentuko joko faltseatu eta gezurtiaren bidez, ezta bere herrian oinarritu partez madrildarren apoioaz zutik

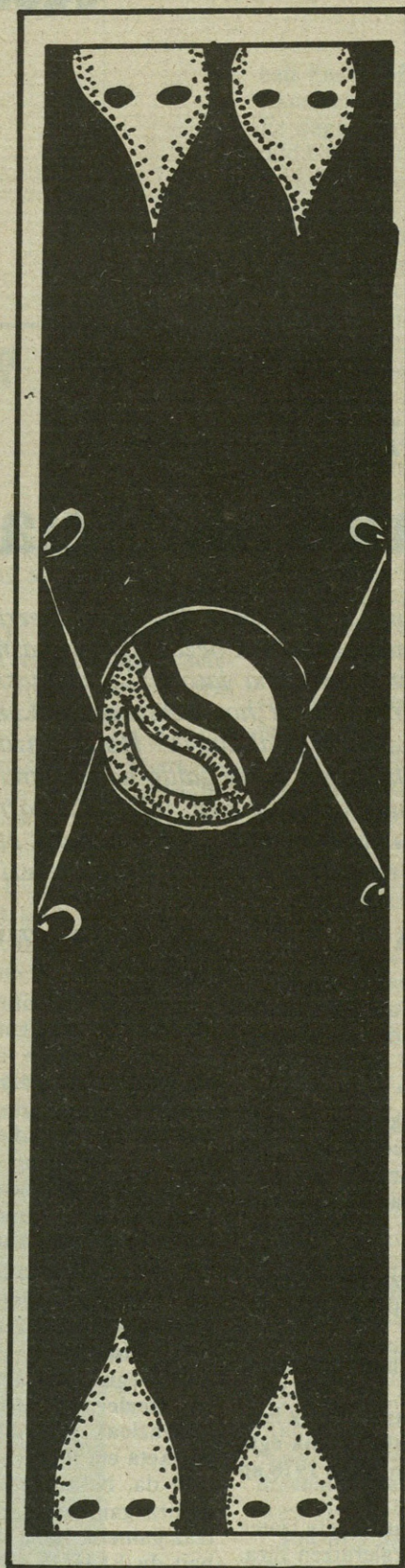

irauten duen «**hemen**»go alderdiaren jokabide maltzuraren bidez.

Euskal Herria ez dela hirugarren mundua eta beraz, gerrilak ez duela sentidurik, dio beste batean. Bahiketa batek, bik eta hamabik ez dutela gizarte industrializatu bat aldatuko. Baina, gizarte beraren bi ikusmolde radikalki desberdinak gerran daude: kontseilu etikoak eta moralistak alferrikakoak dira, kontseilu horien atzean kapitalismoaren iraupena besterik ez badago. PNVak historia luzea dauka eta badakigu ondotxo zer nahi duen. PNV kapitalismoaren Euskal Herriko partidua da eta kontuan hartu behar da kapitalismoak ez duela aberrik, bere kapitalismoa behin eta berriz erreproduzitzeko kondiziotan izan ezik. UCD eta PNV kapitalismo berdinen defentsoreak dira, baina diferentzia handi batekin, UCD Espainiako boterean dagoela eta PNVak Euskal Herrian lortu nahi duela botere hori. Horregatik da nazionalista eta ez abertzale. Nazio bat behar du bere kapitalismoa erreproduzitzeko. UCDeak gustora emango lioke Hego Euskal Herriko partzela, baina hura ez da fidatzen, ez du PNVarengan behar hainbateko sendotasunik ikusten.

Bildur da. UCD bihar edo etzi indar abertzale sozialistek PNVari aurrea hartuko ote dioten. Zeintzuk dira indar sozialista abertzale hauek? Bat behintzat ETA militarra. Beste indar batzuen artean, hala nola Herri Batasuna eta ezkerreko indar sozialista kontsekuenteen artean, ETAk sortzen du UCDearen baitan PNVarekiko deskonfiantza. Beraz, PNVak ETA anikilatu behar du UCDearen konfidantza eskura dezan. Ez dirudi berehalakoan lortuko duenik.

Ez omen gaudela Burgosko judizioaren garaian, dio beste batean. Halaxe da. Orduan bloke egiten genuen herri bezala eta benetako autonomia nazional bat eskuratu arte, herri-borrokari eutsi behar genion. Gero, rekonstrukzio nazionalari ekin ondoren, eraikuntza nazionalaren minimoak segurtatu ondoren, orduan dirimituko zen herriak kapitalismora edota sozialismora joko zuen. Aukera hau garantizatu baino lehen ordea, PNV UCDearen besoetara makurtu zen —besterik ezean, gai-

nera— eta oraindik belauniko segitzen du bere aurrean, sekula iritsiko ez zaizkion kompetentzien erreguka.

Ryanen hilketa aipatzen du editorialean. Duela gutxi Ondarrun hildako udaltzaina ez du, bada ez bada ere, aipatzen. Jakina, Ryan pieza klabea zen sekula agertu ez balitz mila aldiz hobe izango genuen Lemoniz den mustrokeria jasotzeko eta Lemoiz, berriz, pieza klabea da kapitalismoarentzat. Horregatik agertu da oraintsu PNV Lemoizen alde. Jose Lipperheide hil bazuten, PNV eta bere ipur-garbitzaileak izugarritzko manifestazioa muntatuko omen zuten, ETArekin desprestijioa areagotzeko. Horrela moduzko komentarioak entzun zitezkeen. Neurrik gabeko irabazpidearen atzetik, koltza-olioak ia 300 pertsona asesinatu ditu. Eguneroko egunero eroritzen da ia bat. Baina, pertsonaren eskubide sakratuak defenditzen dituztela dioten fariseo moralgabe hauek txintik ere ez dute ateratzen, koltza olioaren gaitzak jota bat hiltzen denean.

Beren opzio «**euskal eta demokratikoa**»ren eta batez ere beren kontzientziaren indarrez, «**ETA euskal herriaren etsai salatzen dugu**». Editoriala publikatu duen egunkariaren atzetik dagoen indarrak ez du, gure ustetan, ETA euskal herriaren etsai salatzeko behar lukeen indar moralik. Bilbotik 15 kilometrora dagoen Lemoiz defenditu. Euskal Herria OTANen sartu, Ryanen hilketarekin jantziak urratu eta koltza-olioaren hilketen aurrean ezikusiarrena eta mutuarena egiten duen alderdiak ezin dezake justiziaren ez kristautasunaren izenean beste inor kondenatu. Deskalifikatua gertzen da. Baina, hala ere, hori bai, UCDearen faborea izango du komunikabideen bitartez ETArekin borrokaren aurrean bere «**argumentu moralak**» harrotu ditzan. Dialogo eta negoziaketa politikoaren alde agertzen da, baina kapitalismoaren dialogoa badakigu zer den, Errepublikak garaietan Frankok, Txilen Pinochetek eta gaur El Salvadorren, Guatemalan eta antzeko herrietan presidenteei obligatu duten monologoa, beti ere kapitalismo inmutable sakrosantuaren faboretan.

Jon URRUJULEGI

ELHUYAR: hamar urtetako akrazia ordenatua

*Bai, hamar urte, hamar. Haseran—herri saindu honetan gauza gehienak bezalaxe— oso asmo apa-
lekin sortu zen, baina jatorrizko ideia sendotuz
joan ondoren, horra hor umetxoa «ELHUYAR
kultur elkarte» bilakaturik. Halere, izango da
hortik makina bat jende talde honen lana ezagu-
tzen ez duena. Hain zuzen, injustizia horrek bul-
tzatu gaitu haiekin egonaldi bat izatera, eta bene-
tan diogu ez garela damutu. Pena merezi zuen.*

HAMAR URTETAKO PROZESU LUZEA

1972.ean sortu zen talde honen egiteko lehen asmoa. Donostiako Injiniadore Eskolan EKT bat antolatu zuten ikasle batzuk, eta haren bilakaeraz eta handik geratutako jendeaz osatu zen gerora «Elhuyar» izena hartuko zuen taldea.

Dena dela, eta gaur egun beren burua «kultur elkarte» bezala definitzen badute ere, haserako xedeak ez ziren hainbestearino iristen. «Gure ekintza inportante bat ELHUYAR izeneko aldizkaria argitaratzea izan da urteotan. Denboraren poderioz beste premia batzutat jabetzen zara, eta horiei ere erantzun nahiean hasten zara. Roiloa konplikutzen hasten da, eta zabaldu egin behar duzu eginbeharrekoa», esplikatu ziguten ELHUYARkoek prozesua nola-bait argitzearren.

«Dena dela —jarraitzen dira— haseratik bertatik euskal lexiko teknikoaren azterketan saiatu ginen eta 1978.rako amaitua genuen 53.000 sarrerako husketa bat. 1914.tik hasi eta 1978.ra bitarteko euskal liburu eta aldizkarietatik egin zen husketa eta Euskaltzaindiari aurkeztu ziotzaion 1978.an ordenadoreko tratamendu egokia emanda».

Aldizkaria bera 1974.an hasi zen argitaratzen, eta izatez hiruhilabetekaria da, hau da, urtean lau kaleratzen dira. Halere, eta beraiek aipatutako ekintzen zabalteari jarraituz, duela hiru urte ekin zioten eskoletako testugintzari, orduetik hona eremu askoz handiago batetan ihardun duela Elkarteak: mintegiak, ikastaroak, itzulpenak, etabar. Bai-na goazen partez parte.

«ELHUYAR», ZIENTZI-TEKNIKETAKO ALDIZKARIA

Aldizkari berezitua da «Elhuyar». Zientzi gaiak eta teknologia dira bere gaiak batik bat, eta alor horretan euskarara normaltzearen alde saiatu dira buru-bihotzez ELHUYARkoak. Mamiaren sakontasuna eta egokitasuna zaintzen ahalegindu dira mementuoro, baina era berean baita mami hori adierazteko tankera edo estiloa ere. Beren hitzetan, «aldizkari osoaren idazteko tankera borobiltzen saiatu gara; gai bakoitzari dagokion idazle-modua landuz. Horretaz, aldizkaria atseginago gerta dadin irakurlearen-tzat, era arinago batez idazten saiatu gara».

Izan ere, ez dirudi aldizkariaren fruituak behera doazenik. Zifrek hala diote eta: «Gaurregun aldizkariak 700 harpidedun ditu, eta era honetako aldizkari batetarako ez da gutxi, bistan da. Aldizkariaren orri-kopurua, bestalde, bikoiztu egin dugu azken urtean. Eta beste hirugarren datu bat, idazleena. Azken urtean ere, idazle berri dexenteren kolaborazioak jaso ditugu, gehienbát unibertsitate mailako ikasketa eta ikerketa lanak landu dituztenak». Garbi gertatzen da, beraz, lan honen emankortasuna. Goi mailako Zientzi gaiak euskaraz adierazteko eskaintzen duen laguntzaz gainera, luma berriak sortzeko aukera ere eskaintzen bait du ELHUYAR aldizkariak.

IRAKASKUNTZARAKO MATERIALE EGOKIA

Erdi mailako irakaskuntza ere badago ELHUYARen ikusmiren artean. Batez ere, zientzi eta teknologiazko gaiak euskaraz irakasteko materiale didaktiko bat osatuz

7. TOMOA 3. ALEA (28) 1981

ibili dira azken denboretan. Aldizkarian bertan txoko bat utzi diote arlo horri, baina hor dago, lekuko nagusi gisa, aurrera eramaniko testugintza.

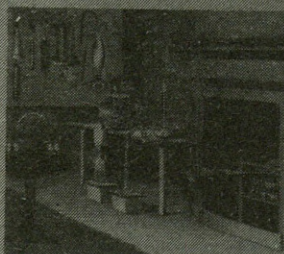
«Batez ere, B.B.B. (BUP), H.P. (Profesional) eta U.B.I. (COU) mailan egon zitezkeen testu-hutsuneak betetzen ahalegindu gara. Orain artekoan, BBBko espazio zabal bat bete dugu, eta HPrekin ere hasi gara; beti gure ahalmenen neurrian jakina». Hala eta guzti, ez da makala izan ahalegintze hori, orain arteko 20 testu-liburuak adierazgarri. Kurtso honetarako HPko eremua betetzea eta UBIkoari eustea dute asmozat. Eta jo eta ke ari dira beren horretan, geronek frogatu ahal izan genuenez.

MINTEGIAK, IKASTAROAK, UEU...

Baina irakaskuntzari begira egindako lana ez da inola horretara soilik mugatzen. «Beti ere, U.E.U.ko prestakuntzan, antolamenduan, klase-emankizunetan eta testu prestakuntzan hartu dugu parte» diote beraiek, eta U.E.U.ra gerturatutako edonork egiazta dezake hori. «Udakoak» ezezik, urtean zeharkoak ere lirateke aipagarri.

«Azkeneko urte hauetan, Euskal Herriko Ikastetxe desberdinetako irakasleekin Mintegi batzu gertatu ditugu, nola-

**KIMIKA
B.U.P. 2**

ELHUYAR KIMIKA - TALDEA

bait Euskal Hezkuntz arloan dauden hutsuneak bete nahiz: **Ekonomia, Fisika-Kimika, Terminologia eta Matematika**». Ez dago esan beharrik Mintegi hauen inguruan irakasle pilo bat bildu dela, eta hortik datorkiola ELHUYARi irakaskuntz arloan duen pisu aktibo eta dinamikoa.

Ekite konstanteago bat eskatzen duten mintegia hauetaz gain, ikastaroak ere eskaini dituzte elhuyarkideek, beren ahotan «beren ikasgaiak euskaraz adierazi behar (edo beharko) dituzten irakasle euskaldunei laguntza bat eskaintzen saiatzeko». Batez ere, hizkuntz aldetik aurki daitezkeen oztopo nagusiak nola gaingitu erakusten ahalegindu dira ikastaro horietan, guri adierazi digutenez.

FUNTZIONAMENDUA, ERABAT IREKIA

Bada tenorea apur bat barrura begira hasteko. Bi talde-tan biltzen dira bertako lankideak: Arrasaten bata eta Donostian bestea. Azken hau asteoro biltzen da («**Baten batzuk egunoro ikusten dugu elkar**» esango zigun batek), larunbat arratsaldez konkretuago, baina hobe izango da beraiei ematea hitza, guk debaldeko hitz gehiegi botatzeke: «**Bure barne-funtzionamenduaren berezgarriak handiena, beharbada, irekitasuna izango litzateke. Hau da, nahi duena bileretara etor daiteke; inori ez zaio karnetik nahiz titulorik eskatzen. Beti gorde nahi izan dugu zabalatasun hau, eta horri esker seguruena bildu ahal izan dugu hainbeste jende gure inguruan.**»

«Gure sistema gustoko ez zuenak hanka egin du noski, baina lanerako prest agertu dena, beti onartua izan da. **Honetan beti oso zabal jokatu dugu.**» Badaki, beraz, burua horretan berotu nahi duen edozeinek: Garibai kalea 23, Donostian eta lotsarik gabe.

Alperrikako lana izango genuke bertatik pasa den jendea aipatzea, eta luzeegia, berriz, egun dihardutenen izenak aipatzea. Hogeiren bat lankide izaki, sonatuenak L.M. Bandres edo Andoni Sagarna lirateke agian, baina badakigu denok fama zein injustoa izaten den gehienetan, batzuen izenak goratzen eta besteenak isiltzen. Zeharo talde-lan baten ondorioa izan da orain artekoa, eta hala jarraitzekotan dira aurrerantzean ere.

«GUK, GURE AKRAZIA ORDENATU HORI MAITE DUGU»

Askotan, Letretako jendea Zientzietakoarekin parekatzerakoan, azken hauen seriotasun eta lanerako zintotasun handiagoa aipatu izan da. Dena dela, harrizko seriotasun hotz hori ez dirudi agertu ere egiten denik ELHUYARen: «Gure artean, ez dago inongo erregela esturik edo kontrolerik. Bakoitzaren lanak ematen du neurria eta kitto».

1981.an, dena dela, taldearen egoera legezatzeko pausua eman dute, «ELHUYAR kultur elkarteak» izena hartuz. Legearen aldetik, inportantea bada ere, barneko lanerako korseta izatearen beldurra azaldu diegu, eta hona erantzuna: «ez, inola ez, guk urtetan nolabaiteko akrazia ordenatu batetan lanegitera ohitu gara, eta hori estimatzen ikasi dugu. Horri ez diogu inola ere ukorik egingo».

Eta hitz horiekin hasiko gara telioia jaisten, amaitzeko ordua iritsia dugu eta. ELHUYAR. Izen baten atzean, hamar urtetako lan emankorra. Halere, lanaren emaitzarik handiena akaso emateko dute oraindik. Premia dagoelako eta lan horretarako gai direla frogatu dutelako.

J.L.

frantses estaduak beregain hartu behar ditu ikastolak

Azken hilabete hauetan, egoera larrian bizi dira, iparraldeko Ikastolak. Hogeita bat herritan kokaturik daude eta orotara seirehun bat haur eskolatzen dute, bi urte eta erditatik hamairu urte arte.

Berrogeita hemeretzi erakasle-langile baditu gaur Seaskak eta berderatzi erakaslegai. Doi-doia, esmigaren heina irabazten dute. Hauen hilabetesari eskasaren ordaintzea segurtatzeko, joan den abenduaz geroz, patronal zergak ez ditu ordaindu Seaskak. Aurten-go budjeta bost milioi liberatara hurbilduko da. Eta oraingotz 350.000 frankoren ziloa badu.

SEASKA batasunak, frantses gobernuari egiten dizkion eskariak, hauek dira: alde batetik eta berehala, ikastolen dirubidea, finantziabidea, gobernuak beregain hartzea. Eta bestetik, ipar Euskal-Herrian euskarazko irakaskuntza Seaskarekin batera finkatuko duen Batzorde ahaltsu bat berehala izendatzea.

I. GURE HERRIA EGUNERO DESEUSKALDUNTZEN ARI DU FRANTSES GOBERNUAK.

Titulu honek adierazten digun egoera lotsagarriak, hirurehun bat urte hauetan dirau. Eta hutsegiteko beldurrik gabe, erran dezakeguna da, azken berrogeitamar urte hauetan, aitzineko berrehun eta berrogeitamar urteetan baino ainitzez gehiago deseuskaldundu dutela gure ipar Euskal-Herria, aldian aldiko frantses gobernu zapaltzaile erdirakoiek.

Xehekiago erranez, azken berrogeitamar urte hauetan, gure iparraldeak, heriotzez eta herritik joatez baino euskaldun gehiago galdu du deseuskalduntzez. Eta gaur dituen 250.000 bizitanletarik, hirurogei milako batek ba ote darabilen egunero euskara? Ez da batere frogatua. Dena den, datozen berrogei urte hauetan, beste zenbat mila eta mila euskaldun deseuskaldunduko ote da?

Gure Herri zati honek, erdi loeria batean bezala, bizi duen deseuskalduntze horren egitura ekingarriena, arikorrena, frantses eskola izan da eta da oraino. Zeren eta, honek, hiri eta herri gehienetakoa haurrak, bana-

beste, hiru urtetatik goiti hartzen baititu, eta horrela, euskaldun haurren familiak berak, beraren laguntzaile eta deseuskalduntzaile ezin hobeak bilaka-arazten baititu.

Dudarik ez da, eskolarekin batera, hor direla ere, administraritza eta bulegarritza mota guziak, bai eta irrati-

telebistak, egunero euskaldunen deseuskalduntzen ari direnak.

Ipar Euskal-Herrian, euskarazko eskola, euskarazko administraritza eta euskarazko irrati-telebistak, hots gaurko harremanbide eta mintzabide indartsuenak euskarazkoak ere ikusiko ez dituguno, gaurko frantses gobernu sozialista ere, atzokoa bezain zapaltzaile eta deseuskalduntzaile, gertatuko zaigu.

II. FRANTSES GOBERNUAREN JOKABIDEA ATZO ETA GAUR.

Ikastolak kultur egoera berri bat sortu du ipar Euskal-Herrian ere. Eta ondorioz, politik egoera berri bat, frantses gobernuaren aldetik. Alabaina, ipar Euskal-Herrian, euskarazko irakaskuntza bat, gaurko ikastolek daramatenaren iduriko bat legez finkatzeko orde, frantses gobernuak nahiago izan du, bere eskolaren barnean, astean hiru ordu eginez, euskara irakasten ari diren erakasle ibiltarien zenbata urtetik urtera goratu, eta

(Foto. Enbula)

hori, ikastolek dagioten bortxaren arabera.

Aurten hamalau irakasle ibiltari dira iparralde guzira. Datorren eskola sartzerako, beste hamar bat gehiago izendatuko dituzte beharbada. Eta horrela, jokabide maltzur horren helburuari ohartzen ez diren euskaldun gehienak, doi bat gehixeago lasaiturik edo utziko dituzte gure gobernariek. Eta bide berez, oztopo haundirik gabe, jarraituko dute, gaur oraino sekulan baino ondoriotsukia go daramaten deseuskalduntze latsa garria.

Berez doan gauza da, hemen lasaiturik dagoena, frantses eskolak gure ipar Euskal-Herrian daraman politika dela. Eta ez, politikabide horren barnean, beren borondate eta ahal guziez, lanean ari diren euskaldun seme alaben lana.

III. SEASKAREN EKINTZA BIDEA

Ipar Euskal-Herriko ikastolak ku-deatzen dituen Seaska batasunak, iragan irailaz gero, sekulako urratsak erabili ditu, lekuko sindikat, politik eta kultur taldeei buruz, aurten bizi duen egoera larriaz denak jakinean emateko. Jakinean eman ditu halabere, frantses Hezkunde Nazionalako ministroa eta honek Bordeleko Akademian daukan errektorea. Halaber oraino, herriko etxe, kontseilu jeneral eta Prefetura.

Ikusiz urrats horiek denek ez diotela erantzun ondoriotsurik ekarri, sinadura, izenpedura biltze bat abiarazi du Seaskak, ipar Euskal-Herriarentzat bi irakaskuntzabide eskatuz: bata, gaurko ikastolek daramatenaren idurikoa eta bestea aldiz, gaurko frantses eskolarena, mailaka eta urte-tik urtera gehiagotuz, euskarazko irakaskuntza ere hartuko duena.

Bestalde, Bordeleko errektoreari eta Alain Savary frantses eskolaren ministroari, milako bat telegrama bidali zaie, ministroak Seaska mintza dezan eskatuz.

IV. ADMINISTRARITZAKO BULEGO-HARTZEAK

Zinezko ondoriorik ez ikusiz, Seaskak bere ekintzabidea doi bat gogortu behar izan du, frantses administratza Baionan dituen bi bulego hartuz: frantses hezkunde nazionalaren departamenduko inspektzonearen

bulegoa eta lanerako inspektzonearen bulegoa.

Lehen bulego-hartzearen helburua hauxe zen: frantses eskolen zuzendariak otsailaren 16-eko Seaskari telefonoz finkatua zion bilkuran, Seaskaren bi eskariak funtsez ikertuak izatea. Erran nahi baita: berehalako dirulaguntza funtsez ikertuak izatea. Erran nahi baita: berehalako dirulaguntza haundi bat eskuratzea 59 erakasle-langileen bizipidea segurtatzeko, eta, euskarazko erakaskuntzaren legeztatzeari buruz lan eginen duen batzorde bat izendatzea.

Bigarren bulego-hartzearen helburua berriz, hauxe zen: departamenduko batzorde batek, Seaskako hamalau enpleatuei ukatuak zizkien dirulaguntza bereziak eskuratzea. Dirulaguntza hauek berak eskuratu baitituzte Bretoin eskolek, DIWANEk, bai eta katalan eskolek, BRESSOLAEk. Beraz, zuzenez, Seaskak ere hartze ditu dirulaguntza horiek.

Delako bi bulego-hartze horiek ordea, ez dute luzaz iraun. Ezen, egun bat osoa iragan ondoan, lehen gaueko goizaldera, guardia mobilek eta CRS-ek bortxaz atera baitituzte, bulego batzutan ateak hautsiz eta gaza nigar-eginarazleak botaz.

Poliziaren indarkeria hori goiz hartan berean salatu zuen Seaskak, berrehun bat guraso, irakasle eta laguntzaile suprefetura aitzinean bilduz. Ondorioz, suprefetak ordezkari-ta bat bere bulegoan hartu zuen eta prefetarekin bilkura egun bat finkatu.

Prefetarekilako bilkura hori iragan

asteazkenean gertatu zen. Eta iduriz, konponbide bat ikusia izan zen. Gisa guziz, erantzuna otsailaren 17-an eman beharra du prefeturak.

V. FRANTSES ESKOLAKO ZUZENDARIAREKIN BILKURA

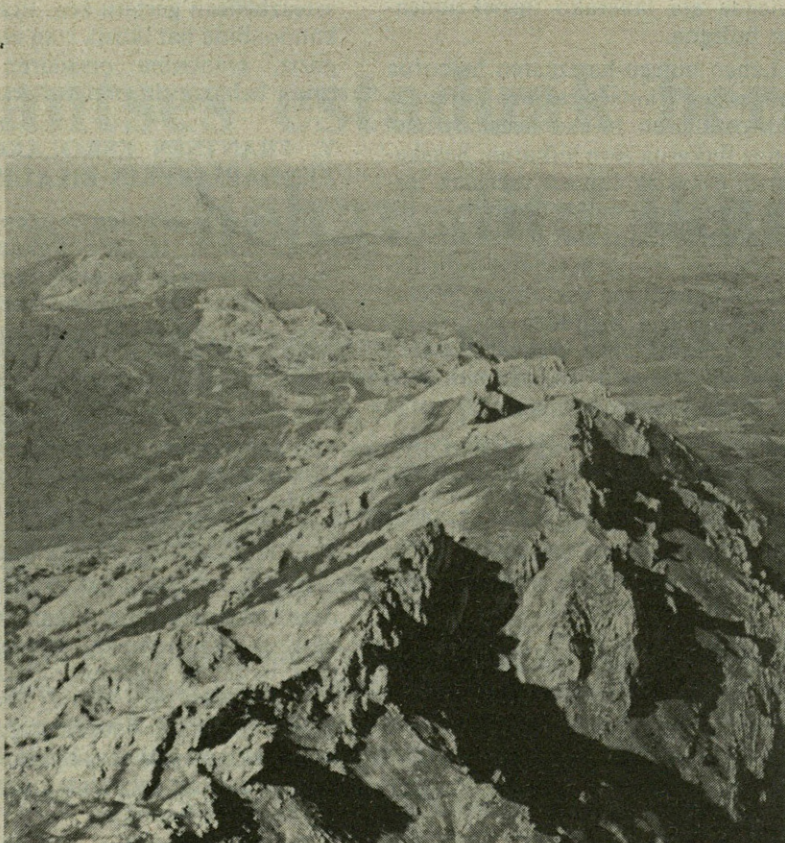
Frantses eskolen zuzendariak otsail honen 16-rako finkatua dio Seaskari bilkura. Ez dakigu zer ondorio jalgiko den bilkura horretatik. Gisa guziz, Seaskak eskatuko diona, erranta ere, hauxe izanen da: lehenik ikastolen dirubidea gobernuak beregain hartzea eta bigarrenik: euskarazko irakaskuntza legez zutik emateko batzorde bat izendatzea.

Dena den, Seaskak oraindant fin-katu dituen bi manifestaldiak hauek dira: lehena, datorren igandean, otsailaren 21-ean, Latxerako ibilaldia. Mitterand lehendakariak, Landesetan, Soustou-eko ondoan, Lan-txen baitauka bigarren egoitza eder bat. Eta bigarrena berriz, otsailaren 27-an, Baionako suprefetura aitzinean, ikastola eta euskarazko irakaskuntza zaindu nahi duten guzien elkarretaratze haundia.

Seaskak aurten hasi duen burruka-bidea, itxura guzien arabera, luzea eta nekea izanen dela, dudarik ez dugu egiten. Frantses gobernariek oztopoak ezarriko dizkiela seaskakidei ere, ez dugu dudatzen. Elkarren artean nahiko dituela bereizi eta zati-tu ere ez... Dena den, gauden zai eta... gerokoa gero!

Gexan Lantziri

mendiak-1

Duela hilabete gutxi argitaratu da benetako MENDIAK - 1. «Benetako» diot, lehen argitaratu zenari «MONTES-1» hobeto bait zegokion, espainiera hutsean zenez. Ez da lehenengo aldia euskal izenak ikur gisa eta salmenta-amutzat erabiltzen direla. Orain argitaratu dena euskaraz da, baina, zoritxarrez, erdarazkoa zen jatorrizkoa, oraingoa itzulpen hutsa da. Euskarazko honen kritika egin nahi nuke, batez ere, hasierako 175 orrialdetako artikuluei buruzkoa.

Euskaldunak erdaraz, gero euskaratu

Ohituak gaude euskaldunok euskal liburuak itzulpenak direla ikusten. Itzulpenak izatea ez da gauza grabea, inguruko nazioetan ere itzulpen asko egiten da. Gainera, hemen bertan gauza onak zuzenean euskaraz produ-

zitzen ez ditugun arte zerga triste hori ordaindu beharrean izango gara. Kasu honetan, ordea, beste askotan bezala, euskaldunok geuok gara erdaraz sortzen dugunak, eta «euskaldun» euskaldunak gainera. Eta hau grabea da. Ez dugu ezer konpontzen gero euskaratzaile bati eman eta euskaraz ere argitaratzen

bada. Ohitura honek geroz eta indar gehiago duela dirudi eta hitzaldietara ere hedatzen ari da; Lehen diktadurapean euskaraz egitera behartuak sentitzen ziren askok erdaraz egiten dute orain, batpateko euskaratzaileak ipini dituztelako.

Gaurkotasunik gabeko argitalpena

Erdarazko Mendiak-1 duela urtebete atera zen. Urtebete beranduago ezin izan lezake erakarmen handirik euskarazkoak. Hemen salatzen baino areago nire inguruan gertatzen dena plazaratzen ari naiz: nire lagun guztiek, neroni barne, berehala erosi genuen erdarazkoa, hain liburu ederretan zeto-rrena lehenbaitlehen gere-

ganatu nahirik. Horrela jokatu dugu Mendiak-2 atera denean eta halaber jokatu dugu laister Mendiak-3 argitaratzean. Beldurrak hartzen nau honoko galdera datorkidalarik: Gaia interesatzen zaionak erdarazkoa erosten badu, euskarazkoa baino lehen ateratzen delako, nork erosiko du gero euskarazkoa?

Traduttore traditore

Edozein itzulpeni gertatzen zaio zehaztasun-galera zenbait. Horregatik jatorrizko hizkuntza ezagutzen duen irakurleak jatorrizkoa erosi nahi izaten du; Mendiak ere erdaraz egina da jatorriz. Jesus Gaztañaga da euskaratzearen arduradun. Lan galanta hartu du Jesusek hain gai desberdinak euskaratzen, askotan berarentzat arrotz zirelarik hainbat gai.

Itzulpen honetan sarritan utzi da alde batetara zehaztasuna. Nire iritziz horretara bultzatu duen arrazoi nagusienetakoa garbizaletasuna izan da. Textu guzian nabari denez, kanpotikako hitzak penaz eta ezinbestean hartzen ditu, eta orduan ere «dala-ko» eta «deritzaiona» erabiliz. Kontzeptuak adierazteko parafrasiak sarritan erabiltzen ditu, jatorrizko textuaren dibulgazioa eginik horrela.

Baina, garbizaletasuna beste edozein bezelako bide errespetagarria da irakurleak irents lezakeen neurrian eta ez nuke hemen ezer esatekorik puntu honetan bederen, zehaztasunaren kontra joan ez balitz; kontzeptuak nahastearaino heldu da eta hori barkaezina da, adib. «generoa» eta «espezie» ordez «mota» darabil bientzat; eta «landaredia» erdarazko «flora» eta «vegetación» esateko («landaretza» beste tokietan).

Izultzaile bakartia(k)

Nik: «Kaixo Enrike, Mendiak-1 euskaratzen ari zaretela jakin diat. Bada-kik aspaldidanik ari garela gai horietan lanean UZEIn eta laguntzarik nahi baze-nute, bada-kik non gauden. Konkretuago, hegaztien izenei buruz, esan nian Du-rangoko azokan ere, zuen liburuko artikulu-egilea bera ere tartean zelarik, Aranzadi Elkar-teak duela 15 urte proposatutako ize-nak errebisatu egin ditugula Euskalerriko ornitologoak elkartuz eta nahi baduzue pasako diat zerrenda».

E.: Beno, zuek eta guk ez dizkiagu erizpide berdi-na izango. **Mendiak** obran herritik jasotako izenak ba-karrik jasotzen dizkiagu. Ez diagu zuek bilatzen du-zuen zehaztasunik behar.

N.: Pentsatzen diat eriz-pide desberdinez jokatzeko diagula, baina gustatuko li-tzaidake zuekin hitzegitea, nik idatzirik bait zeuzkeat

guk erabilitako erizpideak eta zuenekin konparatuko eta eztabaidatuko nizkiake gustora.

E.: Beno, agertuko gai-tuk. Agur. Laister arte.

Hitzez-hitz honela ez bazen ere, tonu horretako elkarrizketa izan nuen iaz-ko martxoan, eta oraindik zai nago noiz nor agertu-ko. Elkarrizketa honen ondoren kasurik ere ez egi-teak gauza asko adierazten du. Salagarria deritzat: Alor berdinean lanean ari den lagunekin ez kontatu izana. Ez dago eskubiderik hori egiteko, euskarak eta irakurleek merezi dute zer-bait serioagorik. Zein ote guregana ez etortzearen arrazoia, agian, dugun er-darazale-fama? Itzulpena ikusi ondoren esan deza-dan eskubide osoa duela edonork nahi duen bezala idazteko, ez dugu denok berdin pentsatzen eta. Bai-na bai batzuek eta bai bes-teek obligazio bera dute,

aurrez egina dena, eta az-ken urteotan idatzi dena batez ere, ezagutzea. **Men-diak-1** euskaratu dutenek ez-ikusia egin dute, eta gure artean inongo tradi-ziorik ez duten hitzak era-bili dituzte eta beste asko baztertu; «hitz garbiez» ari naiz, noski. Garbizale iza-teak ez du esan nahi eten-gabe hitzak sortzen eta al-datzen ari gintezkeenik. Ez dakit, egia esan, euskara normalizatu beharra de-nok ikusten dugun ala ez.

Penaz idazten dut hau, jakina bait dut izultzailea buruhaute gogorrez ibili dela geologiako kontzep-tuak eta ezin ulerturik, euskaraz jadanik finkatu-rikoetan gainera.

Erizpide desberdinei bu-ruz, erizpiderik-eza salatu nahi dut hemen. Erizpide desberdinak erabili dituzte espainierarako eta euska-rarako; Espainierari ema-ten diogun tratamendua ez diogu euskarari opa. Adib. zergatik bereizten dira sei

okil-espezie espainieraz eta bi soilik euskaraz? Zer arrazoi egon daiteke ho-rretarako, espainiarrek sei izen herritar badituztela eta guk ez? Liburu horre-tan agertzen diren izen es-painiarrak **ez dira herrita-rrak** Vernis Jaunak ezarri zituenak baizik eta gure artean Aranzadi Elkar-teak ezarri zituen duela 15 urte eta orain errebisio bat egin dute. Eta izen herritarrak bakarrik ipini dituztela ere gezurra da, beste tokietan Aranzadi sortu zituen asko eta asko ipini bait di-tuzte. Hori bera gertatzen da landare-izenetan eta beste animali taldeetan.

Bukatzeko

Euskarazko bertsioan espainierazkoan zeuden oker batzu zuzendu dira. Ez dakit, hain lan handia hartu ondoren, zergatik lauki batzuetako textuak erdaraz utzi dituzten: 42.go laukia ere desagertu egin da.

Harrigarri gertatu zait latinezko izenetan zein arreta gutxi izan duten in-primategi-frogak zuzen-tzean; espainierazkoan ongi zeuden asko oker bait daude hemen. Irakurle ez-ikasiarentzat euskarazko liburukoak ez dira betere fidagarriak, larogeitazaz-pitik hemeretzi aurkitu bait ditut gaizki idatziak.

Ortografia aldetik eus-kara ez— batuan idatzita dator. Jesus Gaztañaga-ren luma goxoak erraz ira-kurtzeko moduan eman digu. Horregatik, eta gaiak duen aberastasunagatik, gure lizeo eta BBBko ikas-leentzat material lagunga-ri egokia izan daiteke, ohituak gauden ortografi arazoa eta hemen esanak salbu.

M. Aizpurua

AMILDEGIRA GOAZ

Ezpairik gabe, zientzi fikzio eta dibulgazio zientifikoari buruzko idazle jori eta emankorrena, New Yorken bizi den Asimov da. Idazle hau hemezortzi urterekin hasi zen idazten. Garai hartan ez zuen diru aski Unibertsitatean estudiantu ahal izateko eta diru iturri bezala horixe

aukeratu zuen: dibulgazio zientifiko. Bere idaztiak saltzeko, erraz, interesante eta atsegingarriak egin behar zituen eta ederki lortu zuen hori!

Gaur egun ez du pentsatu behar bere artikulua salmentan, diru eta hos-

pe aski badu berak pentsatzen duena beste inongo oztoporik gabe argitara emateko. Horregatik bere oihu eta garraisiak bere osotasunean hartu behar ditugu, inongo sentsazionalismoa kontsideratu gabe eta benetan oihu horiek izugarri eta bildurgarriak dira.

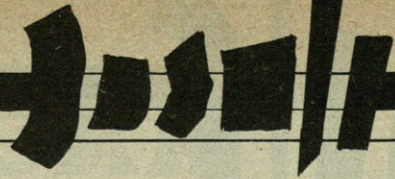
«Giza arraza, bere jokaera aldatzen ez badu, amildegira doa. Gaur egun gizateriak eraman dezakeen gerra bakarra bere iraungipenaren (extinzioaren) kontrakoa da».

«Giza arraza, bere jokaera aldatzen ez badu, amildegira doa», zioen gure idazle honek orain dela gutxi.

Eta Carter-i zuzendu zion gutun batean, honela zioen: «Gaur egun gizateriak eraman dezakeen gerra bakarra bere iraungipenaren kontrakoa da». Eta Asimoventzat iraungipen hau ez da amets huts bat, gerta daitekeen zerbait baizik.

Lurraren historian zehar animalia nahiz landare-mota asko eta asko desagertu egin dela gauza jakina da. Beraz, iraungipen hori izadiaren zikloaren barneko beste ezaugarri edo berezitasun bat bezala kontsidera daiteke. Asimoven ustetan hori gerta daiteke; baina guk iraungipen horri ez diogu lagundu behar. Alderantziz, zeren orain daramagun jokaerarekin, benetan la-

guntza bat ematen diogula bait dirudi: «Giza zibilizazioaren garapenean zehar, aro batzuetan endakatzeko edo atzerakadak gertatu dira, bai, baina beti eta bakoitzean Munduaren lurralde batean ala bestean: Europan V. mendean adibidez. Garai hartan Europaren mendealde guztia (gaur egun Britainia Haundia, Frantzia, Italia, ea) kultura, ekonomia eta bostere aldetik erori egin zen; baina aldi

berean Islam gizarteak, Txinak, Indiak, eta beste herri batzuek berpizte haro bat zeukaten edo gailurrean zeuden. Gaur egun endakatze bat gertatuko balitz herri guztiak banean egongo lirатеke. Lehengoko garaietan atzerakada bat gertatzen zenean, hondoraino ez jausteko zegoen

«Gaur egun, Gizarteak bere burua akabatzeke ahalmena dauka eta giza-arrazak ez badu bere jokaera aldatzen, horretara goazela dirudi».

euskarria nekazaritza zen (hau giza eta animali indarraren bidez egiten zen); orain, aldiz, makinetan eta energi indarretan oinarritzen den zibilizazio batean gaude eta ahitu ondoren izango litzatekeelakoan nago. Gaur egun mundu guztia zeharo eta guztiz erlasionaturik dago, nahiz garapen-mailak desberdinak izan. Beraz, kuantitatiboki maila horiek desberdinak izan arren, zuzenbidea bat eta bera da».

Azkeneko bi mila urtetan zehar behin baino gehiagotan Munduaren bukaeraz mintzatu da. Gure kristaizibilizazioaren lehenengo milakada iristerakoan, adibidez, gizon burutsu askok eta askok mundua bukatuko zela pentsatzen zuten; halaz ere, adiune hori iritsi zen bai pasatu ere eta ez zen ezer gertatu. Gure Asimov hau ez ote da beste igerle faltsu horietako bat gehiago izango? Berari galdera hau zuzendu zitzaionean haxe izan zen bere erantzuna: «Bai, egia da, Joan Bataiatzailerekin hasi (honek Zeruen erreinua berehala etorriko zela esaten bait zuen) eta igerle askok munduaren bukaerari buruz hitzegin dute. Baina, igerle guzti hauen ustetan bukaera hori Jainkoaren ekintza baten bidez etorriko litzateke; gaur egun, aldiz, Gizarteak bere burua akabatzeke ahalmena dauka eta giza-arrazak ez badu bere jokaera aldatzen, horretara goazela dirudi. Desberdintasuna horretan daitza».

Irakurri dudan egile honen azkeneko liburuaren izenburua nahiko adierazgarria da: «Katastrofeen artean aukeratuena» (hau gaztekerara beste izen batez eman da: «Las amenazas de nuestro tiempo») Bertan gerta daitezkeen katastrofeez mintzatzen da,

hots, gure gainean dauzkagun mehatxuez. Katastrofe horietako batzuk epe hori zenbait kasutan milioi urtekoa izan daiteke. Baina, beste batzuk epe askoz laburrago batean gerta daitezke. Eta ez hori bakarrik, gertatzeko oso probabilitate handia ere badagoela baizik. Horietako hurbilenak gertatzea ala ez gertatzea Gi-

«Gutako bakoitzak aldamenekoa baino indartsuagoa izan behar dueka pentsatzen badu azkeneko katastrofea nahi eta nahiezkoa da eta bertan daukagu».

zateriaren eskuetan dago, hein handi batetan, behintzat. Beraz, erresponsabilitatea gurea da.

Eta zein ote da edo zeintzu ote dira dauzkagun arrisku hurbilenak? Gerra nuklearra ote da? Asimoven ustetan hori baino hurbilago beste arrisku batzuk badauzkagu: demografiaren soberatasuna, kutsaduraren gehikuntza edo gure energi iturrien erabilpen txarra. Zeren gerra nuklear bat izateko, norbaitek hasiera eman behar dio eta gaur egun, dirudienez, ez da inor ausartzen honelako astakeriarik egiten. Baina, esandako beste mehatxuak hasiak daude, hots,

abiatuak, eta gero arazteko jendeak ados jarri behar du alde aurretik. Halaz ere, eguneroko problema txoak direla eta ez direla eta benetako problemei ez diegu heltzen. Idazle honek, esandakoaren adibide bat bezala, zera dio: «Estatu Batuetako Lehendakariaren ustetan dirua gastatzeko bide hoberena harmagintza da. Nire ustetan edozein Herrik, ez Estatu Batuek soilik, edozeinek, harma berri eta aberatsenak edukitzeagatik, Munduko boteretsua izan daitekeela pentsatzea, oso kaltegarria da. Herriak militar aldetik boteretsuagoak egiten diren heinean gainean

dauzkagun beste arriskuen kontra ekitekoak ahulagoak egiten dira. Eta gutako bakoitzak aldamenekoa baino indartsuagoa izan behar duela pentsatzen badu azkeneko katastrofea nahi eta nahiezkoa da eta bertan daukagu».

Beraz, abotsa altxatuta dago. Jaramonik egingo al diogu? Hor dago koska!

Elhuyarko L. M. BANDRES

jakinaren gaineko komeria

Filma: «La historia de un hombre ridículo»

Zuzendaria: Bernardo Bertolucci.

Musika: Ennio Morricone.

Interpreteak: Ugo Tognazzi eta Anouk Emé.

Honako fitxa tekniko baten aurrean, zinemazale eta Bertolucciren ezagule batek, zinema eta poesia nahasketaren bat edo, agian, hiritarraren izaerarenganako kantaren bat espero zezakeen. Pasolinik, bere ideiei uko edo beraietaz lotsatu ez zen gizonak, zinema-poesiaren maisutzat zuen Bertolucci. Ze, hirurogei ta hamarren hamarkadan «La estrategia de la araña», «El conformista» eta «El último tango en París» bezalako filmak egin zituen. Azken bi urteotan «La luna» eta «La historia de un hombre ridículo» aurkeztu dizkio zaleari italiar zinegile famatuak, bere 42 urtetarako goizetxozko gainbehera nabarmentzen duten bi obra, edo, seguruasko esan beharko genuke, bere konformismoaren, edozein giza-emaizarako jarrera er-

gel eta desbideratua, finkatzea.

«La historia de un hombre ridículo»

Bertolucciren azken filmea, txarrena izanik ere, gehien pentsatu eta helburu zehatzenak bilatzen dituen da. «La historia de un hombre ridículo» pobreki eginiko eta kontatutako filmea dugu, bere pertsonaiak motelduak, barreiatuak agertzen dira, eta musikak ez du ezertan laguntzen zinta hobetzen. Baina, eta baina hau garrantzi handikoa dugu, Bertolucci zeharo jakinaren gainean dago esan eta ikusleari aurkezten dion guztitaz. «La luna»n, bere ongiaren eta gaizkiaren fantasma (debekatutako drogarik ez da hartu behar), eta bere konplejo sexualen bidez (inzestoa

aurki ezina da amodioaren ederra), «atsegin» ba zitzaien, «La historia de un hombre ridículo»n, demokrazia mundialaren aldeko partidoetako militante mezu zaharkitu bat jaurtikitzen digu. Bertolucci-k, komerizale bezain azkarak ikusleak bere filmea amai dezan uzten du, amaiera, kontutan harturik zein bidetatik eraman gaituen zuzendariak, bat bakarra izan daiteke: «gizartea mehatxatzen duen kalterik handiena terrorismoa da».

Filme bat baino gehio

Bertolucciren azken obra ez da filme arrunt eta txarra bakarrik. Guztiori bainan askoz ere okerragoa da: «La historia de un hombre ridículo» besterik gabe (eta horrexegatik da inportantea). publizidade

filmea da.

Ez da zaila, ez da sako-
na, sinbolo ulerterrezak
ditu, baina bere mezuak
publizidade anuntzioen
teknika berbera dauka:
konturatu gabe jasotzen
dugu.

«Uste dut, ene barnean
daramadan nahasteborraste
honetan eta puska batetan
gutxienez, berataz askatze-
ko zinematik aukera ematen
didan arte beldurra diodan
nahasteborraste honetan,
orden piskat jartzea esan
nahi duela filme bat rodatzek.» 1970. urtean zioen
honela. Dagoeneko ez diogu
beste ezer galdetu behar
izango italiar zuzendariari,
aski izango dugu bere par-
tido, gobernu edo sistema-
ren (azken finean hiru abs-
trazioak gauza bera dira)
jokaera begitatzeari.

KOLDO SAN JULIAN

BERTSOAK

Iparragirrekin koplari

x:amuriza

Iparragirre hil zela dator lehenengo mendera
hil zela baina piztu da eta hona hemen bera
Eta hona hemen bera dator lehenengo mendera
besteok ere pizteko hiltzekoak omen gera

Urretxun nire omenez
Urretxun nire omenez
festa handiak zirenez
etortzea pentsatu dut
Jaungoikoaren baimenez
festa handiak zirenez
Urretxun nire omenez.

Ehun urte igoten eta urrun dago mendi gaina
zorionez piztu zara ez zenun hil behar baina
Ez zenun hil behar baina urrun dago mendi gaina
ez dakit baden haizerik berriz ez hiltzeko aina.

Nik uste nuen arnasa
nik uste nuen arnasa
hartuko nuela lasa
zertan arraio duzue
mende luze hori pasa
hartuko nuela lasa
nik uste nuen arnasa.

Mende hori pasa zaigu argi gehiegirik gabe
zure amets handietan oraindik lehenean gaude
Oraindik lehenean gaude argi gehiegirik gabe
laster esnatuko zara baldin bazatoz logale.

Istilu txarren bat jasan
istilu txarren bat jasan
behar al dut neure plazan
hortako aukera ona
ifernuan ere bazan
Behar al dut neure plazan
istilu txarren bat jasan.

Ifernutikan al zatoz arima galduen gisan
ez al zinen, ba, zeruko oilar nonbratua izan.
Arima galduen gisan oilar nonbratua izan
euskaldun batentzat hori nonbait gradu gehiegi zan.

Aingeruak biltzen ziran
Aingeruak biltzen
nire kantuen desiran
baina San Pedrok etorri
ta kitarra kendu zidan
Aingeruak biltzen ziran
ta kitarra kendu zidan.

Kitarrarik gabe ere etor zintezke lasai zu
berria emango dizut jotzen ahaztu ez bazaizu
Jotzen ahaztu ez bazaizu etor zintezke lasai zu
kitarrarik gabe ere berdin zara gure maisu.

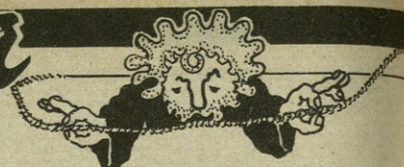
Kitarra zen nire dama
kitarra zen nire dama
Euskara zen nire ama
bat galdu arren besteak
nire arima darama.
Euskara zen nire ama
nire arima darama.

Euskara diozu baina gauzak daude nahiko estu
zu hil zinenetik hona itxura hoberik eztu
Itxura hoberik eztu, gauzak daude nahiko estu
kitarra hori jotzeko behar dira zazpi esku.

Ehun urte direla bete
ehun urte direla bete
oraindik hor al zaudete
euskara gabe piztuta
berriz hilko nintzateke
Oraindik hor al zaudete
berriz hilko nintzateke.

Hiletak utzita goazen dantzan mutil eta neska
zu behintzat bizirik zaude eta hori gutxi ezta
Eta hori gutxi ezta dantzan mutil eta neska
zuretzat egina da ta pasa zazu ongi festa.

Hila nintzela diote
hila nintzela diote
festa hauek piztu naute
ez noa beste mundura
hanka biak galdu arte
Hila nintzela diote
festa hauek piztu naute.

MAIATZA 81

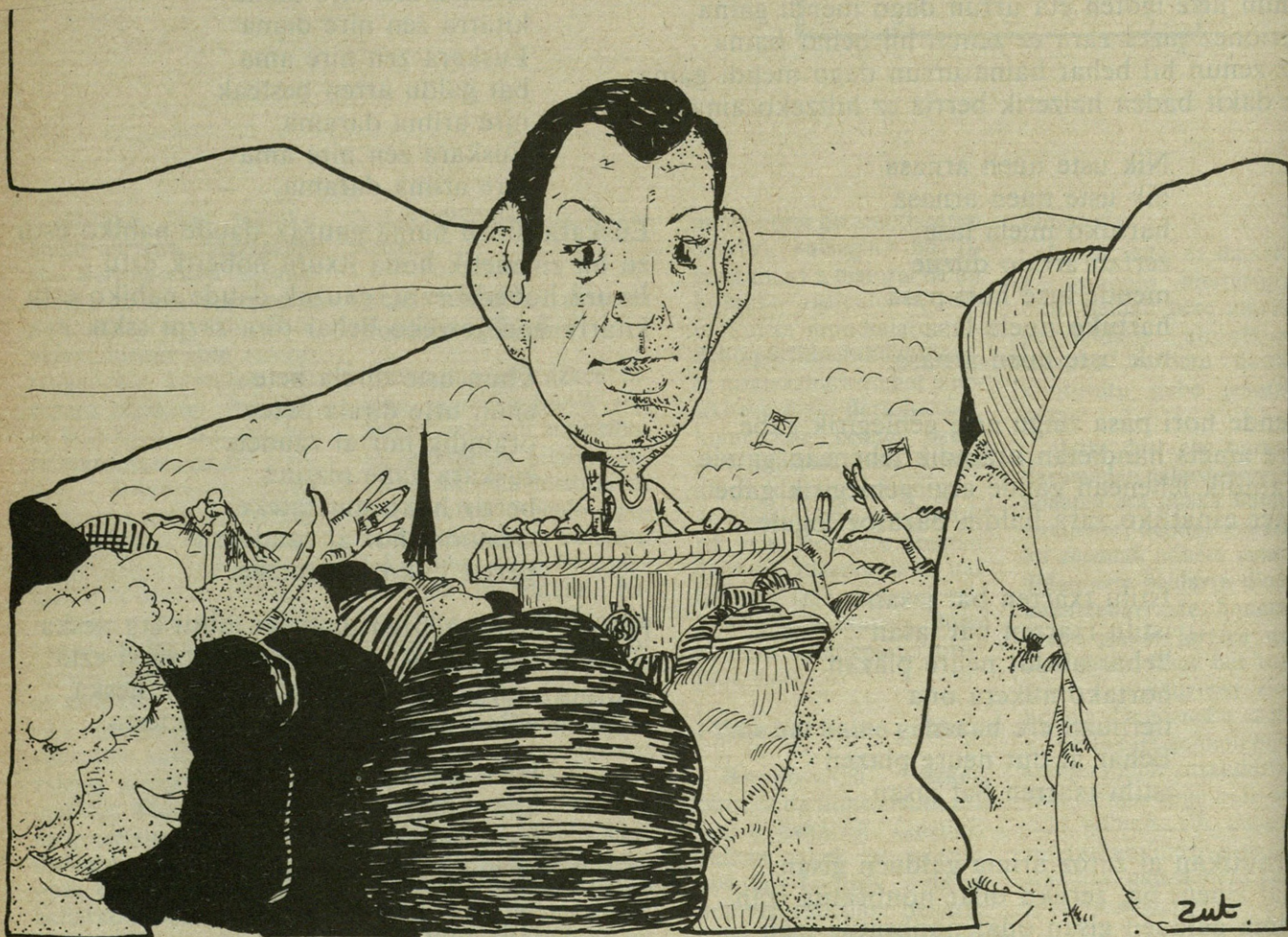
Euskal Herri baskongado honetako unibertsitate esparru petral honetan gabiltzanok, gizartearen axolagabekeria errailetan darabilkigu, ez dakit, gizartearen mailakatzean gorantz joatearren, inongo planteamendurik gabe jarduteko kapaz garen, edo pasatzearen zentzua barneratzera kondenatzen gaituzten egiturek. Nik ez dut inor salatuko denetaz pasa edo ez pasatzeagatik, norberak nahi badu

pasa dezala ilargira igo edo patinetez Buen Pastor aurrean ibiltzeaz, ze axola dio..., baina ene iritziz, unibertsitariok (beharbada hitz hutsa hitz hutsa bizi garen penintsula honetan behintzat) gizartearen hats berritzaila, indar haustarlea bihurtu behar gintezke. Baina mugimendu hau ez da somatzen gaur egun gure unibertsitatea josia dagoen sotanapean bezala; titulua atera eta kito, edo aitak dirua badu, litekeen hobeki paseaz, biziak noski, gainditu karrera prestigios batetako gaiak.

Udaberri orik emankor eta distira-

tsuak direnez, eta batez ere 68-koa, Pariseko maiatza eta barrikadatsu hartako haize fereka adogmatikoa erreibindikatzan dut.

«Maiatza 81» izenpeturiko saila irekiko dugu eta ikuspegi adognatiko batetaz jardun nahi genukeela diogunez, umoreari ateak ireki nahi genizkioke, horman idatziriko kontsigna, argazkiren bidez edo bere komentario ironiko edo ez hain ironikoak ezarriaz. Ea bada, bidali zuen kontsigna eta ahlduak, amona xaharrarenak ere zergatik ez, maiatza 82 unibertsitario ezin atsegingarri eta loretsuagoa izan dadin.

Segunduak pilatu zitzaizkion, kotxetik presaka irteten zenean.

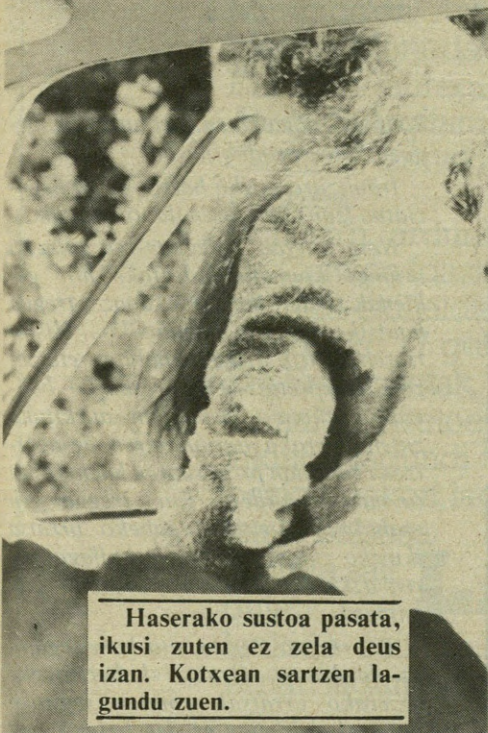

Lurrean kolpaturik zetzan neska lagundu zuen jaikitzen.

Minik hartu al dun?

Ez... ez... uste diat ez dela deus izan...

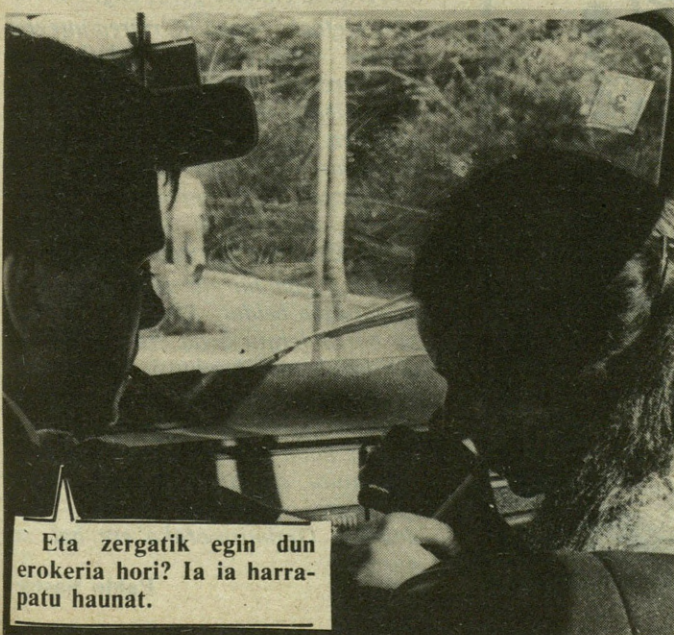

Haserako sustoa pasata, ikusi zuten ez zela deus izan. Kotxean sartzen lagundu zuen.

Zigarrorik nahi?

Bai, mila esker, ea sustoa pasatzen zaidan...

Eta zergatik egin dun erokeria hori? Ia ia harra-patu haunat.

Barkatu zerbait mingarri galdetu badizut...

Galdera hura entzutera-koan itxura aldatu zitzaion neskari, aurpegia zeharo tristetu, mailu batek zasta-tu balio bezala.

tregua ez baita, nola hautsiko zen?

Negoziaketena problema zaharra dugu; ohizko den «historia bera bezain zaharra»-rik ez dut esango, baina giza talde bat beste baten kontra aritu delarik, honi inposatu ez bazaio, berak makurtua gertatu da azkenean. Historiak hori bide dio.

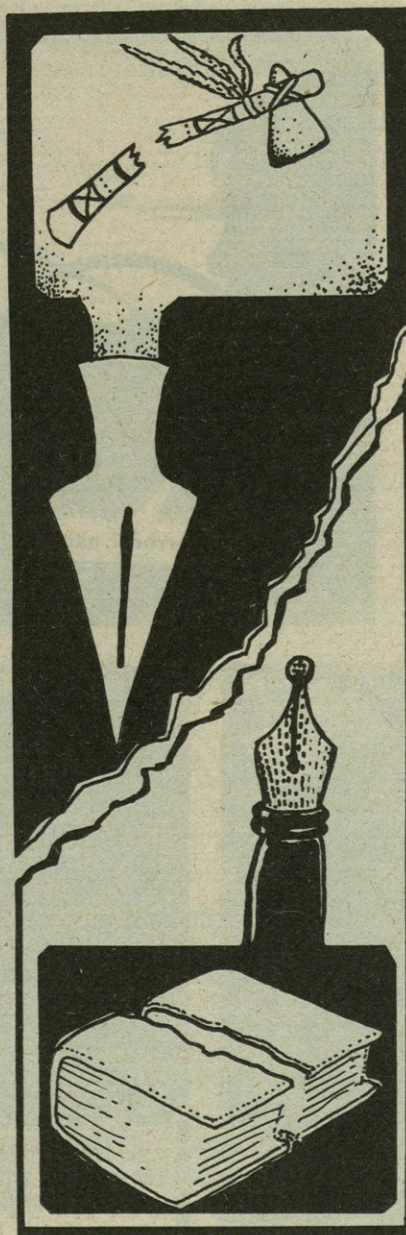
Oso mingarri izaten da horrelako edozein negoziaketatik galtzaile ateratzea. Bizitza guztirako seinale tristea. Horregatik batzuek nahiago izaten dute borrokan galdu, nahiz eta horretan hil... -aise esaten da.

Edonola ere, sekulako bortxaketa dagoenean, buruaren apaltzea ulertu egiten dugu. Torturatua denari ez dago mintzatzeagatik traizio leporatzerik.

Bortxaketarik gabeko umiltzea ez da era herean esplikatzen; gaitzen gaurkora: oraingo EE-koei inork ez die bururik makurtarazi. Nahita hasi ziren, nahita segitu dute, **iniziatiba propioz**, horretarakotuko zituzten «kondizio objektibo» famaturik izan gabe.

Amoragarria ere, baina batez ere tristea, oso tristea, prozesu hau. Bukatzen ari den prozesua dela ematen du. PM-engandik gertu ibilitakoek «horiek hor bitartean, etsaiak asimilatzerik ez dago, erreformismoan erortzerik ez» esan izan dute; orain, «tregua» anuntziatu ondoren ere itxaropentsu jarraitu zuten ahots baikor haiek, ixildu egin dira... betikotz.

«Elkarriketa posibilitatzeko» erabaki omen zen «tregua» hura. Ez, aitzitik: «tregua» posibilitatzeko elkarriketatik jardunak ziren. Borroka harmatuaren printzipioen kontra gertatu da hemen: ez du borroka harmatu honek —ez ekintzetaz, ez «tregua»-kanpoko kondiziorik irauldu, beldurrik uxatu, negoziaketarik eragin;

kanpoko kondizioen, beldurraren, negoziaketaren produktua da.

Iraultzaren etika baizik ez da negoziatua izan (Beltzaren ildotik jarraiki).

Nere ustetan, «tregua»-ren gainera oraingo komunikabideetako hitz gehienak bide okerretik doaz: tregua hautsiko ote-ez al da hautsiko... Historiaren haritik tira egin balute —eta zuzen interpretatzea interesatuko balitzaie, jakina—, aspaldian aurkituko zuten borroka harmatuaren desagertzera zeraman prozesuaren hazia (bilatu nahi ez orde). Eta «tregua»-ren erabakian bueltarik gabeko urratsa ikusiko zuten: borroka asimilagaitzaren azken zentzuaren erabateko suntsitzea.

Ez, tregua ez zen, eta honexegatik ez da hautsi. Orain, «koherenteek» atzerako urratsak ematen segituko dute, «koherente» ez den baten batek aurrerakoa emanez gero, ongi etorria.

«Erreformismoan herriaren integrazioaren aurka, abangoardiak badu bere zeregina, baina luzaroan eta funtsean gizartearen baldintzek dute erabakitzen. Honek zera esan nahi du: abangoardia jarrera iraultzaileetatik alderatzeak ez dio herriari erreformismorik onartaraziko; alderantziz baizik». (ETA-ren agiriren batetatik).

Beraz —baldin eta ados bagaude—, ez gaitzen beldur. Abangoardia zelako bat alderatu bada ere, herria bizi den kondizioek berdintsu diraute. Nik neuk, eta oraindik orain, erreformismoaren gaitza gure gainean ikusten dut, ez hainbeste gure artean. Honela begiratuta, eta zitaren arabera, abangoardiarako bide bat zabalik soma daiteke. Optimismorako ere bai, segur.

Pablo Sastre

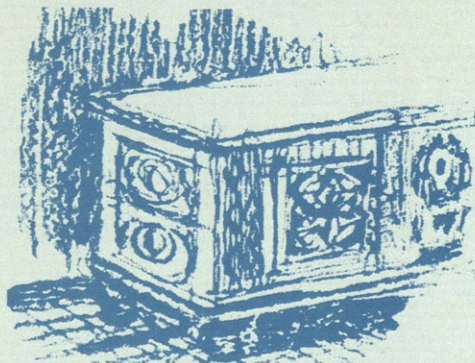
Gipuzkoa'ko jakintza bearrak, iraunkor eta etengabeko ardura eskatzen dute. Bereziak eta oremenka edatuak izanik, elkar artu ta saillean egin bearreko lana.

Donosti-Aurrezki-Kutxa'k lortutako etekiñak ez ditu erabilli oi banakako laguntzan, Gipuzko-erriaren onerako bai ordea. Zuri Kutxan jarritako diruak korritua ematen dizu baita orretaz gainera zu, Donosti-Aurrezki-Kutxa'ren bidez ekintza auetako lankide izentatu ere:

- Miramon'en, Arbide-Dorreak ber-eraiki, Bidebietan, "Moneda" izeneko baserria ta Azpeiti'n, Enparan-jauregia zar-berritu.
- Ateraldi-Argitaraldi-Gipuzko-Bazkunak eta "Dr. Camino" izeneko jakintza saillak, Idazti argitaratzea.
- Donosti'n, arduradun guzientzat irikia dagon, Dr. Camino Idaztitegia.
- Jakintza-ekiñaldiak, Donostiko Aretoan eta Gipuzkoa'ko 17 gela-nagusietan.
- Erti-Erakusketak, Eibar, Donosti ta Zumai'ko Aretoetan. Gipuzkoa'ko jakintza-lagundi ta bazkun askori, laguntza ta babesa.

Jakintza sail
ontan ere
lankide zaitugu, Gipuzko-
erriari lagun egin bai diozu.

**ZU ERE
ONTAN
LAGUNTZAILLE
ZAITUGU**

**IA EUN URTE DARAMAZKIGU GIPUZKO-ERRIAREN
ALDE LANEAN. IA EUN URTE!**

Gehiago irabazteko zerbitzu bat.

Soldaten Abonua

Soldaten Abonu-Zerbitzua honetan datza, alegia zeure soldata Kutxaren bidez kobratzen duzula, honela arriskuak baztertzen dituzularik, egin behar dituzun kobrantza eta ordainketetan erosotasunik haundiena duzularik, eta ondoko abantaila hauetaz baliatzen zarelarik.

111 Bulego Gipuzkoan

Gure sukurtsaletatik edozeinetan zure gestioak erabaki ahal izateak dakarkizun erosotasuna.

Probintziako Kutxazain Automatikoaren sarrerik hedatuena

Egunez nahiz gauez, sarrerak egin, fondoak atera, taloi-liburuskak eskatu, kontu-laburpena eskatu etab. egiteko.

Zure eragiketaren orduko informazioa

Bizkortasuna eta segurtasuna

Sarrera eta Ordainketen helbideratzea

Soldaten Abonu-kontuan helbidera ditzakezu zeure kobrantza guztiak, (hartzekoak, transferentzia bidezko sarrerak, INSS

eta INSALUDen laguntzak, adibidez pentsioak, istripuak, desanplegua, etab) halaber, erosotasun guztiz egin ditzakezu zeure ordainketa guztiak, (argi, ur, telefono, gas, ikastetxe, sozietate, kontribuzio, zerga, etabarren ordain-agiriak).

Kreditu Automatikoa

Zeure soldata Kutxaren bidez kobratzeagatik, horregatik bakarrik KREDITU AUTOMATIKO bat berehala eta Kutxaren beste kreditu edozein lor ditzakezu.

6.000 Txartela

6.000 Txartelaren bidez Aurrezki Kutxa Konfederatueta 8.000 bulegotan dirua atera eta zeure erosketak 300.000 establezimendu baino gehiagotan ordaintzeko modua daukazu.

6.000 Autoa

6.000 Autoa taloen bidez, zeure ibilgailuarentzat erregaia eta beste zerbitzuak lor ditzakezu.

Kultur eta Gizarte-Ekintzak

Instituto onkologikoa, Buru-elbarrientzako ASPACEko diagnostiko eta ikerketa-zerbitzua, Literatur Sariketak sail berezitan euskaraz eta gaztelaniaz, Pintura eta eskultura-lehiaketak, hitzaldien, emankizunen ikastaroak, etab.

Eta zure seme-alabentzat, Gaztetxoaren Elkartea, Goienetxe eta Ribavellosa-ko Haur-udalekuak, Gazteen Elkartea, ikasketak eta heziketa profesional edo unibertsitate-mailako ikasketak egiten diren "Don Bosco" Hiri Laborala, Nazaret Zentru Kulturala, E.U.T.G. etab. daukagu.

**SOLDATEN
ABONU
ZERBITZUA**

GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA